TAMPEREEN KAUPUNKISEUTU

Nuorisopalvelut Tampereen kaupunkiseudulla: nykytila ja tulevaisuus

Loppuraportti 27.8.2021

Salla Janhonen

Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä
Janhonen, Salla: *Nuorisopalvelut Tampereen kaupunkiseudulla: nykytila ja tulevaisuus*
Selvityksen raportti, 36 sivua, 6 liitesivua
Elokuu 2021

Tiivistelmä

Nuorisopalveluiden kehittäminen on yksi kaupunkiseutuyhteistyön kehittämiskohteista. Nuorisotyöllä on tärkeä rooli nuorten kasvun ja kehityksen tukemisessa sekä osallisuuden vahvistamisessa. Yhteiskunnalliset ilmiöt sekä nuorisotyön muuttuvat toimintaympäristöt haastavat nuorisotyön tekemistä, sillä nuorisotyön on kehityttävä yhteiskunnan ja nuorten muuttuvien tarpeiden mukana. Nuorisopalveluita ja nuorisotyötä koskevat selvitykset ovat useimmiten kuntakohtaisia tai valtakunnallisia. Tässä selvityksessä kuvataan nuorisopalveluiden nykytilaa Tampereen kaupunkiseudulla. Tavoitteena on tuottaa sekä laadullista että määrällistä tietoa nuorisopalveluiden nykytilasta, keskeisistä kehitystarpeista sekä seudullisesta nuorisopalveluyhteistyöstä ja tulevaisuuskuvista.

Nykytilaselvityksen aineisto koostuu sähköisestä kyselystä, puolistrukturoiduista haastatteluista sekä yhteistyö- ja tulevaisuustyöpajan tuloksista. Sähköinen kysely suunnattiin seudun kuntien vapaa-aika- ja nuorisopalveluista vastaavalle johdolle toukokuussa 2021. Kyselyllä hankittiin sekä laadullista että määrällistä tietoa kuntien nuorisotyön palveluiden nykytilasta. Kyselyaineiston lisäksi jokaisesta kunnasta haastateltiin kuntien nuorisopalveluista vastaavaa johtoa sekä esihenkilöitä. Haastatteluilla täydennettiin kyselyn vastauksia ja syvennyttiin nuorisopalveluiden ja seutuyhteistyön nykytilaan ja kehitystarpeisiin. Nuorisopalveluiden tulevaisuuskuvaa sekä seudullisen yhteistyön mahdollisuuksia kartoitettiin yhteistyö- ja tulevaisuustyöpajassa, joka järjestettiin seudun kuntien nuorisotyön asiantuntijoiden kanssa elokuussa 2021. Työpajassa luotiin käsitys nuorisotyöhön vaikuttavista ilmiöistä ja trendeistä, nuorisotyön tulevaisuuden tarpeista sekä seutuyhteistyön roolista näiden tarpeiden saavuttamisessa.

Selvityksen perusteella Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden keskeisimmät kehitystarpeet liittyvät nuorisotyön tunnettuuden lisäämiseen, nuorten osallisuuden ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen sekä monialaisen ja nuorisotyön seutuyhteistyön tiivistämiseen. Lisäksi seudun kunnissa nähdään tarvetta nuorisotyön uudistumiselle ja nuorilähtöisen toiminnan kehittämiselle. Seutuyhteistyön tiivistäminen ja yhteiset linjanvedot voisivat toimia yhtenä ratkaisuna sote-uudistuksen, lasten ja nuorten hyvinvoinnin polarisoitumisen ja liikkumattomuuden sekä digitalisaation kaltaisten yhteiskunnallisten haasteiden ja ilmiöiden käsittelyssä. Vaikka nuorisotyön toiminnassa ja seutuyhteistyössä on monia tunnistettuja kehitystarpeita, seudun kunnilla on vahva tahtotila nuorisotyön ja sen seutuyhteistyön kehittämiselle.

TAMPEREEN KAUPUNKISEUTU

Sisällys

1. Johdanto ... 1
   1.1 Nykytilaselvityksen lähtökohdat ja tavoitteet ... 1
   1.2 Selvityksen toteutus ... 2
2. Nuorisotyö osana kunnan palvelukokonaisuutta ... 3
   2.1 Kunnallinen nuorisotyö ... 3
   2.2 Lainsäädännölliset perusteet ... 4
   2.3 Ajankohtaiset hankkeet ja työohjelmat ... 4
3. Nuorisopalveluiden nykytila Tampereen kaupunkiseudulla ... 6
   3.1 Nuorten määrä Tampereen kaupunkiseudulla ... 7
   3.2 Nuorisopalveluiden hallinnollinen organisoituminen ja asema päätöksenteossa ... 8
   3.3 Nuorisopalveluiden resurssit ... 9
      3.3.1 Nuorisopalveluiden rahoitus ... 10
      3.3.2 Henkilöstöresurssit ... 13
      3.3.3 Tilat ja toimintaympäristöt ... 15
   3.4 Nuorisotyön kohderyhmä ja työmuodot ... 17
   3.5 Nuorten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet ... 20
   3.6 Monialainen yhteistyö ... 22
4. Seudullinen nuorisopalveluyhteistyö ... 24
   4.1 Seutuyhteistyön taustaa ... 24
   4.2 Seutuyhteistyön nykytila viranhaltijoiden ja nuorisotyön asiantuntijoiden näkökulmasta ... 25
   4.3 Seutuyhteistyön kehitystarpeet ... 26
5. Kunnallisten nuorisopalveluiden kehittämisen tulevaisuuskuvat ... 28
   5.1 Selvityksessä esille nousseet kehitystarpeet ... 28
   5.2 Nuorisopalveluiden tulevaisuus ja seutuyhteistyön mahdollisuudet Tampereen kaupunkiseudulla ... 30
6. Johtopäätökset ... 33
7. Kehittämisehdotukset ... 36

Lähdeluettelo ... 37

Liitteet ... 40
   Liite 1. Kyselylomake ... 40
   Liite 2. Nuorisopalveluiden nykytilaselvityksen haastateltavat ... 43
   Liite 3. Haastattelukysymykset sivistysjohtajille ... 44

Liite 4. Haastattelukysymykset vapaa-aika- ja nuorisopalveluista vastaavalle johdolle ja esihenkilöille 44

Liite 5. Haastattelukysymykset nuorisokoordinaattoreille ja nuorisotiimin vetäjille ... 45

1. Johdanto

1.1 Nykytilaselvityksen lähtökohdat ja tavoitteet

Tämän selvityksen tarkoituksena on kuvata Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden nykytilaa, keskeisimpiä kehitystarpeita sekä tulevaisuuskuvia. Tampereen kaupunkiseutu on kahdeksan kunnan vapaaehtoinen yhteenliittymä, joiden seudullista yhteistyötä organisoi Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä. Tampereen kaupunkiseudun muodostavat Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi. Nykytilaselvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa kuntien nuorisotyön yleisistä lähtökohdista, nuorisopalvelujen hallinnollisesta organisoitumisesta ja asemasta päätöksenteossa sekä kuntien nuorisotyön työmuodoista, resursseista ja monialaisesta yhteistyöstä. Lisäksi selvitetään kunnallisen nuorisotyön kehitystarpeita sekä kuntien tahtotilaa ja tulevaisuuden kehittämisajatuksia seudulliselle nuorisopalveluyhteistyölle.

Nykytilaselvityksen laatimisesta päätettiin hyvinvointipalveluiden työryhmän kokouksessa vuoden 2021 alussa. Selvitys toimii sekä seudullisen kehittämisen että kuntien nuorisotyön johtamisen ja kehittämisen apuvälineenä. Selvityksen taustalla ovat etenkin seudullisessa nuorisopalveluyhteistyössä kaavaillut uudistukset, joiden seurauksena syntyi tarve kartoittaa Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden tämänhetkistä tilannetta. Toisaalta täysin vastaavanlaista selvitystä ei ole Tampereen kaupunkiseudulla aiemmin tehty. Nuorisopalveluita ja nuorisotyötä koskevat nykytilaselvitykset ovat useimmiten joko kuntakohtaisia tai valtakunnallisia. Tampereen kaupunkiseudun kuntiin keskittyminen on kuitenkin tarpeellista, sillä Tampereen kaupunkiseudun väestönkasvu ja vetovoima ovat olleet kasvussa 2010-luvulta lähtien (Vuorimäki 2021). Vuonna 2020 Tampereen kaupunkiseudun väestönkasvu oli Suomen muihin suuriin kaupunkiseutuihin verrattuna kaikkein voimakkainta (Välimäki & Lehrbäck 2020).

Kunnallinen nuorisotyö on ollut pitkään muutoksessa. Nuorisotyö on aiempaa verkostoituneempaa ja sitä tehdään yhä moninaisimmissa toimintaympäristöissä. Myös kunnissa tuotettavien nuorisotyön palveluiden määrä on kasvanut. (Ahonen-Walker ym. 2019.) Kuntaorganisaatioissa tapahtuneiden hallinnollisten muutosten seurauksena nuorisotyö on siirtynyt substanssilautakunnista osaksi laajempaa päätöksentekoa. Suomen Kuntaliiton selvityksen mukaan hallinnolliset muutokset ovat herättäneet kuntien nuorisotyön asiantuntijoiden keskuudessa huolta etenkin nuorisotyön ohjauksesta sekä asemasta kunnan päätöksenteossa. (Kalliomaa & Ahonen-Walker 2019, 12–13.) Myös nuorisotyön haasteet ovat viime vuosina kasvaneet. Nuorisotyöntekijöiden ammatilliset vaatimukset sekä nuorisotyön luonne ovat muuttuneet, sillä toiminta on keskittynyt yhä vahvemmin esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisyyn ja nuorten kanssa tehtävään yksilötyöhön.

(Haapala 2012, 52—54.) Muuttuneet toimintaympäristöt ovat tuoneet mukanaan uudenlaisia tuen tarpeita myös nuorisotyöntekijöille (Helin & Moisala, 2021).

Selvityksen ajankohta on myös yhteiskunnallisesti tarkasteltuna hedelmällinen. Korona-ajan poikkeustila näkyi vahvasti nuorisotyön toiminnoissa. Nuoriso- ja harrastustilat suljettiin, ja nuorten tavoittamiseksi tuli luoda uusia käytäntöjä. Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n sekä Xamkin Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian toteuttaman selvityksen mukaan koronapandemia johti nuorisotoimialan todelliseen digiloikkaan. Koronan seurauksena verkossa tapahtuvan toiminnan määrä on kasvanut merkittävästi ja toiminta on laajentunut perinteisten miljöiden ulkopuolelle. Myös jalkautuvan työn määrä on lisääntynyt. Samalla nuorille suunnatut palvelut ovat ohentuneet, ja poikkeusolot ovat irtauttaneet nuoria palveluista. Lisäksi korona-aika on lisännyt nuorten välistä eriarvoistumista ja kiihdyttänyt jo aiemmin vallalla olleita ilmiöitä, kuten nuorten mielenterveysongelmia. (Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI & Xamkin Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia 2021.)

Koronakriisi on opettanut, että tilanteet saattavat toisinaan muuttua nopeasti, ja tulevaisuuden ilmiöihin varautumista täytyy parantaa. Koronapandemian kaltaiset ilmiöt ja sote-uudistuksen kaltaiset muutokset tulevat vaikuttamaan kuntaorganisaatioihin ja nuorten elämään myös tulevaisuudessa. Yhteiskunnan muuttuessa myös nuorten tarpeet muuttuvat. Nyt on oikea aika selvittää Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden tilannetta ja pohtia, kuinka nuorisotyön toiminnallisia sisältöjä sekä sen seutuyhteistyötä on kehitettävä tulevaisuudessa.

1.2 Selvityksen toteutus

Nykytilaselvityksen aineisto on kerätty Tampereen kaupunkiseudun kuntien vapaa-aika- ja nuorisopalveluista vastaavalle johdolle suunnatulla sähköisellä kyselyllä, jolla hankittiin sekä laadullista että määrällistä tietoa kuntien nuorisotyön palveluiden nykytilasta. Lisäksi selvitystä varten on haastateltu seudun kuntien sivistys-, vapaa-aika- ja nuorisopalvelujohtajia, vapaa-aika-, liikunta-, yhteisöpalvelu- ja nuorisopalvelupäälliköitä, nuoriso- ja hyvinvointikoordinaattoreita sekä nuorisotiimin vetäjiä. Haastattelut ovat puolistrukturoituja, eli haastateltaville on esitetty etukäteen laadittuja kysymyksiä samoista aiheista, mutta tilaa on jätetty myös vapaamuotoisuudelle (Puusa 2020, 111). Haastattelujen tarkoituksena on täydentää sähköisen kyselyn tuloksia sekä syventyä tarkemmin nuorisopalveluiden ja seudullisen yhteistyön nykytilaan ja tulevaisuuteen.

Sähköinen kyselylomake lähetettiin Tampereen kaupunkiseudun kuntien vapaa-aika- ja nuorisopalveluista vastaavalle johdolle toukokuussa 2021. Lomakkeella kerätyt määrälliset tiedot koskivat esimerkiksi kunnissa asuvien alle 29-vuotiaiden nuorten ja nuorisopalveluiden parissa työskentelevän henkilöstön määrää sekä nuorisopalvelujen nettokäyttömenoja vuosina 2020 ja 2021. Laadulliset kysymykset käsittelivät pääasiassa

kuntien nuorisopalvelujen hallinnollista organisoitumista, kuntien nuorisotyön työmuotoja, nuorisopalveluiden rahoituksen tulevaisuutta, monialaisen yhteistyön toteutusmuotoja sekä seudullisen yhteistyön tulevaisuutta. Lisäksi kyselyssä tiedusteltiin vapaa-aikajohtajien näkemyksiä niin koronapandemian kuin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksenkin vaikutuksista nuorisopalveluihin – ja sitä kautta myös lasten ja nuorten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Sähköisen kyselyn ja haastattelujen lisäksi elokuussa 2021 järjestettiin yhteistyö- ja tulevaisuustyöpaja yhteistyössä Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisotyön asiantuntijoiden kanssa. Yhteistyö- ja tulevaisuustyöpajassa keskityttiin nuorisotyön rakennetekijöihin sekä siihen vaikuttaviin trendeihin ja ilmiöihin, nuorisopalveluiden tulevaisuuteen ja seutuyhteistyön mahdollisuuksiin Tampereen kaupunkiseudulla. Työpajan tavoitteena oli luoda yhteinen käsitys nuorisotyön tulevaisuuden tarpeista sekä seudullisen nuorisopalveluyhteistyön roolista näiden tarpeiden saavuttamisessa.

2. Nuorisotyö osana kunnan palvelukokonaisuutta

Tässä luvussa käsitellään nuorisotyötä osana kunnan palvelukokonaisuutta. Luvussa avataan lyhyesti kunnallisen nuorisotyön määritelmä sekä esitellään kunnallisen nuorisotyön lainsäädännöllisiä perusteita. Lisäksi luvussa tarkastellaan ajankohtaisia nuorisotyöhön vaikuttavia kansallisia kehityshankkeita ja työohjelmia.

2.1 Kunnallinen nuorisotyö

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan lakisääteisiin tehtäviin, joita kunta toteuttaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Nuorisotyö on kasvatuksellista toimintaa, jonka tavoitteena on edistää nuorten tasa-arvoa, osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, harrastamista ja toimintaa yhteiskunnassa. Nuorisopolitiikan tehtävänä on parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta. (Kiilakoski ym. 2015; Kalliomaa & Ahonen-Walker 2019, 12.)

Kunnan tehtävänä on luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja nuorten omaehtoiselle toiminnalle järjestämällä palveluita ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Kunnalla on kuitenkin laaja vapaus järjestää nuorisotyön palvelut haluamallaan tavalla. Kunnallisen nuorisotyön lähtökohtina toiminnassa ovat yhteisvastuu, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, monialainen yhteistyö sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen (Kalliomaa & Ahonen-Walker 2019, 12).

2.2 Lainsäädännölliset perusteet

Kuntien nuorisotyötä ja -politiikkaa ohjaavat perustuslaki, kuntalaki ja nuorisolaki. Suomen perustuslaissa (731/1999, 2 luku, 16§) turvataan kansalaisten perusoikeudet, joihin kuuluvat sivistyspalvelut – nuorisotyö mukaan lukien. Kuntalaki (410/2015) luo edellytykset kunnan asukkaiden itsehallinnon sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiselle kunnan toiminnassa. Kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueen elinvoimaa sekä järjestää asukkaille palveluita taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kuntalain 26§:ssä kunnille on säädetty velvoite asettaa nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä.

Nuorisolain (1285/2016) 8§:n mukaan nuorisotyö- ja politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Kunnan on otettava paikalliset olosuhteet huomioon luodessaan edellytyksiä nuorisotyölle ja -säädetään etenkin nuorisotyön ja -toiminnan edistämisestä ja nuorisopolitiikasta sekä niihin liittyvästä valtionhallinnon ja kunnan vastuusta ja yhteistyöstä sekä valtionrahoituksesta. Lisäksi kunnan on järjestettävä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja. Lain mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat. Vuoden 2017 tammikuussa uudistuneen nuorisolain 2§:n mukaan lain tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta, vaikuttamismahdollisuuksia ja kykyä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä, harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten tasa-arvoa ja oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Nuorisolain uudistuksen taustalla olivat sekä nuorten toimintaympäristöjen että maan väestörakenteen muutokset (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 38). Uudistunut laki on mahdollistanut sen, että kunnilla on enemmän liikkumavaraa nuorisotyön palveluiden järjestämisessä.

Nuorisolaki sisältää useita kuntia koskevia kirjauksia. Kolmannessa luvussa säädetään monialaisesta yhteistyöstä sekä kunnan vastuusta nuorisotyössä ja -politiikassa. Kunnan on luotava edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille palveluja ja tiloja sekä tukemalla kansalaistoimintaa — kuitenkin paikalliset olosuhteet huomioiden. Lisäksi kolmannessa luvussa säädetään etsivästä nuorisotyöstä ja neljännessä luvussa nuorten työpajatoiminnasta, joiden järjestäminen ovat kunnille vapaaehtoisia tehtäviä. Näitä nuorisotyön työmuotoja järjestäessään kuntien tulee kuitenkin huolehtia toimintojen lainmukaisuudesta. Edellä mainittujen lukujen lisäksi nuorisolain viidennessä luvussa on kirjaukset valtionrahoituksesta, ja kuudennessa luvussa säädetään nuorten kuulemisesta, osallistumisesta ja vaikuttamisesta.

2.3 Ajankohtaiset hankkeet ja työohjelmat

Tässä luvussa käsitellään lyhyesti muutamia merkittäviä kansallisia kehityshankkeita, jotka vaikuttavat nuorisotyön kehittymiseen tai joihin osallistutaan seudullisesti.

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPO on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Ohjelma linjaa nuorisotyötä, nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten painopisteet sekä kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle. VANUPO kattaa kaikki alle 29-vuotiaat nuoret. Ohjelman painopiste on kuitenkin kohdistunut erityisesti 12—25-vuotiaiden nuorten kasvu- ja elinolojen kehittämiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 7—8.) Ensimmäinen nuorisotyön ja -politiikan valtakunnallinen ohjelma VANUPO julkaistiin vuosille 2017—2019. Aikaisemman nuorisolain aikana julkaistiin kaksi nuorisopoliittista ohjelmaa: Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma LANUKE vuosille 2007—2011 ja 2021—2015. Viimeisin VANUPO sijoittuu vuosille 2020—2023. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021b.) Yksi VANUPOn päätavoitteista on nuorisopoliittisen näkökulman juurruttaminen osaksi julkisen sektorin päätöksentekoa. Ohjelman lähtökohtana on pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelma ”Osallistava ja osaava Suomi”. Hallitusohjelman mukaisesti VANUPOn pääteemoiksi on valittu nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020.)

Kouluakäymättömyys on kasvava ilmiö Suomessa, joka koskee tuoreen arvion mukaan yli 4 000 yläkouluikäistä nuorta vuosittain. Sitouttava kouluyhteisötyö on toimintamalli, jonka tavoitteena on vähentää ja ennaltaehkäistä poissaoloja perusopetuksessa ja tukea oppilaiden kiinnittymistä kouluun myönteistä koulukulttuuria ja -hyvinvointia vahvistamalla. Toimintamalli on osa Opetus- ja kulttuuriministeriön kiusaamisen vastaisen toimintaohjelman toteutusta, ja se kehitetään paikallisten pilottien kautta. Pilotit toteutetaan kunnissa lukuvuonna 2021—2022 ja niihin osallistuu perusopetuksen 5.—9. vuosiluokkien oppilaita sekä koulujen henkilökuntaa. Valtakunnallinen malli valmistellaan pilottihankkeiden pohjalta Opetus- ja kulttuuriministeriön, Karvin ja Opetushallituksen yhteistyönä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021d.)

Myös Tampereen kaupunkiseudun kaikki kahdeksan kuntaa ovat mukana sitouttavan kouluyhteisötyön pilotoinnissa. Kuntiin palkataan 13,5 työntekijää, joiden nimikkeitä ovat muun muassa kouluvalmentaja, hyvinvointiohjaaja, kasvatusohjaaja ja koulunuorisotyöntekijä. Hankkeen koordinaattorina toimii Osake, joka on Tampereen seudun kasvatus- ja opetusalan henkilöstölle suunnattu osaamisen kehittämispalvelu. Tampereen kaupunkiseudun pilotoinnin tuloksena syntyy kaksi toimintamallia, jotka palvelevat sekä alueen kuntia että valtakunnallisen mallin yhteiskehitystä. Ensimmäinen toimintamalli selkiyttää yhteisöllistä työtä tekevien työnkuvaa ja luo seudullisen työkalupakin perusopetuksen poissaolojen ennaltaehkäisyyn. Toinen toimintamalli tarjoaa seudullisen ja yhteisöllisyyttä vahvistavan työkalupakin hyödynnettäväksi 5.—9. vuosiluokille. Pilottien myötä kehitetty toimintamalli vakiinnutetaan vuosina 2022—2023. Opetushallitus vastaa mallin jalkauttamisesta ja toteuttaa valtakunnallisen täydennyskoulutuskokonaisuuden. Toimintamallin edellyttämät päivitykset sisällytetään

perusopetuksen opetussuunnitelmaan ja lainsäädäntöön. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021d.)

Harrastamisen Suomen malli on Opetus- ja kulttuuriministeriön hanke, jonka päätavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen mahdollistamalla jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021a). Kangasala, Lempäälä, Orivesi, Tampere, Vesilahti sekä Ylöjärvi olivat mukana mallin pilotoinnissa keväällä 2021. Aluehallintovirastot ovat myöntäneet kunnille avustuksia harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen myös syksyllä alkavalle lukuvuodelle. Malli laajenee Tampereen kaupunkiseudun jokaiseen kuntaan syksyllä 2021.

Yhteenveto

- Nykytilaselvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa Tampereen kaupunkiseudun nuorisopalveluiden nykytilasta, kehitystarpeista sekä seutuyhteistyöstä.
- Selvityksen taustalla on tarve seudullisen nuorisopalveluyhteistyön syventämiselle ja uudistamiselle.
- Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat lakisääteisiin kunnan tehtäviin. Kunnilla on laaja vapaus järjestää nuorisotyön palvelut haluamallaan tavalla.
- Kunnallisen nuorisotyön tehtävänä on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, harrastamista ja toimintaa yhteiskunnassa.
- Kansalliset hankkeet ja ohjelmat edistävät osaltaan nuorisotyön tavoitteiden toteutumista.
- Kunnallinen nuorisotyö on murroksessa: nuorisotyön haasteet, luonne sekä toimintaympäristöt ovat muuttuneet.

3. Nuorisopalveluiden nykytila Tampereen kaupunkiseudulla

Tässä luvussa tarkastellaan nuorisopalveluiden nykytilaa Tampereen kaupunkiseudun kunnissa. Ensimmäisissä alaluvuissa kuvataan nuorten määrä Tampereen kaupunkiseudulla, seudun kuntien nuorisopalveluiden hallinnollinen organisoituminen ja asema päätöksenteossa. Lisäksi syvennytään nuorisopalveluiden resursseihin eli nuorisopalveluiden rahoitukseen, henkilöstöresursseihin sekä nuorisopalveluiden käytössä oleviin tiloihin ja toimintaympäristöihin. Seuraavaksi tarkastellaan kaupunkiseudun kunnissa toteutettavan nuorisotyön pääasiallista kohderyhmää ja kunnallisen nuorisotyön työmuotoja. Lopuksi syvennytään kaupunkiseudulla asuvien nuorten osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin sekä siihen, minkälaisten toimijoiden kanssa nuorisotyössä työskennellään ja kuinka monialainen yhteistyö eri toimijoiden välillä toimii.

Luvussa esitellyt tiedot perustuvat seudun kuntien vapaa-aika- ja nuorisopalveluista vastaavalle johdolle suunnatun sähköisen kyselyn vastauksiin. Kerättyjä tietoja on täydennetty Tampereen kaupunkiseudun asukaslukujen sekä alle 29-vuotiaiden lukumäärän osalta Tilastokeskuksen väestötilastossa olevilla tiedoilla. Kuntien itse ilmoittamia lukuja nuorten määrästä ei käytetty, koska lukumäärien ilmoitustavat vaihtelivat, eivätkä kaikkien kuntien antamat tiedot olleet riittävän tarkalla tasolla.

3.1 Nuorten määrä Tampereen kaupunkiseudulla

Suomen nuorisolaki määrittelee kaikki alle 29-vuotiaat nuoriksi. Nuorisolain määritelmän vuoksi nuoret on rajattu 0–28-vuotiaisiin myös tässä selvityksessä. Vuonna 2020 Suomessa oli 1 748 132 iältään 0–28-vuotiasta nuorta, joka on 31,59 prosenttia koko väestöstä. Tampereen kaupunkiseudun kunnissa asui kaikkiaan 137 964 nuorta, joiden osuus koko kaupunkiseudun väestöstä on 34,65 prosenttia. Eniten nuoria suhteessa kunnan asukaslukuun oli Lempäälässä ja vähiten Orivedellä. Seuraavaan taulukkoon on koottu kuntakohtaiset asukasluvut sekä alle 29-vuotiaiden nuorten lukumäärät.

Taulukko 1. Asukasluku ja alle 29-vuotiaiden nuorten määrä Tampereen kaupunkiseudulla vuonna 2020

Kunta	Asukasluku (2020)	Alle 29-vuotiaiden nuorten määrä (2020)	Alle 29-vuotiaiden nuorten osuus asukasluvusta (%)
Kangasala	32 214	10 368	32,18 %
Lempäälä	23 828	8 582	36,01 %
Nokia	34 476	10 958	31,78 %
Orivesi	9 008	2 275	25,25 %
Pirkkala	19 803	6 694	33,80 %
Tampere	241 009	86 447	35,86 %
Vesilahti	4 367	1 401	32,08 %
Ylöjärvi	33 352	11 239	33,69 %
Yhteensä:	**398 057**	**137 964**	**34,65 %**
Koko Suomi:	5 533 793	1 748 132	31,59 %

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

3.2 Nuorisopalveluiden hallinnollinen organisoituminen ja asema päätöksenteossa

Valtakunnallisesti tarkasteltuna kuntaorganisaatioissa ja kuntien nuorisopalveluissa on tapahtunut laajoja rakenteellisia muutoksia sekä hallinnollisia uudelleenjärjestelyjä, jotka vaikuttavat nuorisotyön päätöksentekoon, ohjaukseen ja johtamiseen (Kalliomaa & Ahonen-Walker 2019, 12). Organisaatiomuutosten seurauksena seudun kuntien palvelukokonaisuuksien rakenteita on uudistettu ja yhdistetty niin, että nuorisotyöstä vastaavien viranhaltijoiden vastuulla on useita toimialoja. Taulukko kaksi kuvaa, kuinka nuorisopalvelut sijoittuvat hallinnollisesti Tampereen kaupunkiseudun kuntaorganisaatioissa vuonna 2021.

Taulukko 2. Nuorisopalveluiden hallinnollinen sijoittuminen kuntaorganisaatioissa

Kunta	Nuorisopalveluiden hallinnollinen sijoittuminen
Kangasala	Strateginen johto/Työllisyyspalvelut
Lempäälä	Sivistyksen palvelualue/Yhteisöpalvelut
Nokia	Sivistyspalvelut/Vapaa-aikapalvelut
Orivesi	Elämänlaatupalvelut/Kasvatus- ja opetuspalvelukeskus
Pirkkala	Hyvinvointitoimiala/Hyvinvointia edistävät palvelut
Tampere	Sivistyspalvelut
Vesilahti	Sivistyspalvelut/Vapaa-aikapalvelut
Ylöjärvi	Sivistysosasto/Vapaa-aikapalvelut

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Nuorisotyön päätöksenteko on siirtynyt substanssilautakunnista osaksi laajempaa päätöksentekoa. Esimerkiksi vuonna 2006 yleisin nuorisoasioista vastaava luottamuselin oli vapaa-aikalautakunta, mutta nykyään nuorisoasioista vastaa yleisimmin sivistyslautakunta. (Kalliomaa & Ahonen-Walker 2019, 12–13.) Alla olevasta kaaviosta yksi voidaan havaita, että sivistyslautakunta on yleisin nuorisopalveluista vastaava luottamuselin myös Tampereen kaupunkiseudulla. Sivistyslautakunta vastaa nuorisopalveluista Kangasalla, Lempäälässä, Tampereella ja Vesilahdella. Nokialla nuorisopalveluista vastaava luottamuselin on vapaa-aikajaosto, Orivedellä elämänlaatulautakunta, Pirkkalassa hyvinvointilautakunta ja Ylöjärvellä vapaa-aikalautakunta.

Kaavio 1. Nuorisopalveluista vastaavat luottamuselimet Tampereen kaupunkiseudulla

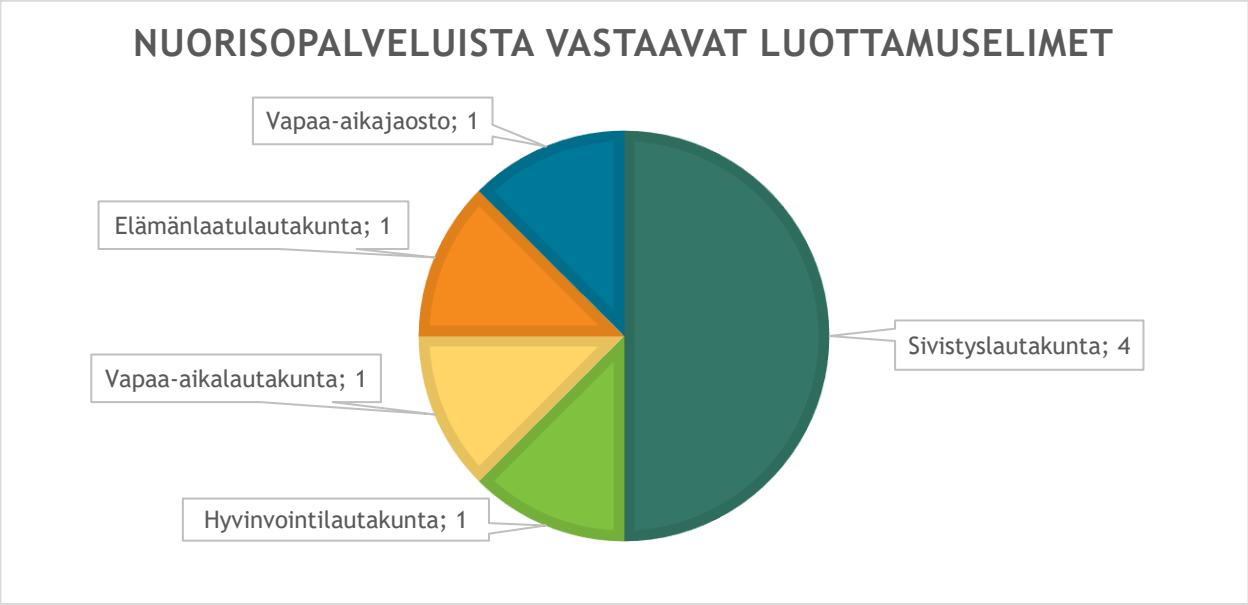

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Nuorisopalveluiden asema koetaan sähköisen kyselyn ja haastatteluiden perusteella hyväksi ja vakiintuneeksi kaikissa kaupunkiseudun kuntaorganisaatioissa. Valtaosassa kuntia koetaan, että nuorisopalveluiden asema on vuosien aikana vahvistunut niin, ettei palvelun olemassaoloa tarvitse juurikaan perustella. Nuorisopalvelut otetaan mukaan myös erilaisiin yhteistyöryhmiin ja verkostoihin. Lasten ja nuorten asioista ollaan aiempaa kiinnostuneempia myös päättäjätasolla. Kasvanut arvostus näkyy eri toimijoiden puheissa, ja osassa kuntia se on tarkoittanut myös lisääntyneitä resursseja. Vaikka nuorisopalveluiden asema koetaan yhteiskunnallisesti vahvistuvaksi, osa seudun nuorisopalveluiden edustajista kokee, että kuntatasolla on edelleen useita toimijoita, jotka eivät ymmärrä nuorisotyön merkitystä. Nuorisotyön substanssiosaamisen kehittäminen nähdään tärkeäksi etenkin niissä organisaatioissa, joissa nuorisotyöstä vastaavien viranhaltijoiden vastuulla on useampi toimiala.

3.3 Nuorisopalveluiden resurssit

Kuntien nuorisopalveluiden resurssit koostuvat rahoituksesta, henkilöstöstä sekä toiminnassa käytettävistä tiloista ja erilaisista toimintaympäristöistä. Tässä luvussa käsitellään Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden nettokäyttömenoja, henkilöstöresursseja sekä nuorisopalveluiden käytössä olevien tilojen määrää. Lisäksi tarkastellaan, minkälaisissa toimintaympäristöissä nuorisotyötä toteutetaan.

3.3.1 Nuorisopalveluiden rahoitus

Kunnat saavat nuorisopalveluiden toteuttamiseen valtionosuutta, joka maksetaan kunnille kunnassa asuvien alle 29-vuotiaiden nuorten lukumäärän mukaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa nuorisotyötä ja -politiikkaa rahapelitoiminnan tuotoista sekä valtion talousarvion muista määrärahoista. Ministeriöstä myönnetään avustuksia valtakunnalliseen toimintaan ja hankkeisiin, ja Aluehallintovirastoista myönnetään avustuksia paikalliseen tai alueelliseen toimintaan. Kunnat päättävät itse nuorisotyöhön käytettävistä varoista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021c.)

Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden yhteenlasketut nettokäyttömenot olivat vuonna 2020 yhteensä noin 8,3 miljoonaa euroa. Talousarvioiden mukaan nettokäyttömenot nousevat vuonna 2021 noin 8,6 miljoonaan euroon. Kuten alla oleva taulukko osoittaa, Kangasalla, Lempäälässä, Orivedellä, Pirkkalassa ja Ylöjärvellä nuorisopalveluiden nettokäyttömenot nousevat arvioiden mukaan jonkin verran. Nokialla, Tampereella ja Vesilahdella nettokäyttömenot laskevat edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2021 suurimmat nettokäyttömenot (4,8 miljoonaa euroa) ovat Tampereen kaupunkiseudun väestömäärältään suurimmassa kaupungissa eli Tampereella ja pienimmät (163 842 euroa) Vesilahdella, joka on väestömäärältään seudun pienin kunta.

Kaavio 2. Nuorisopalveluiden nettokäyttömenot vuosina 2020 ja 2021

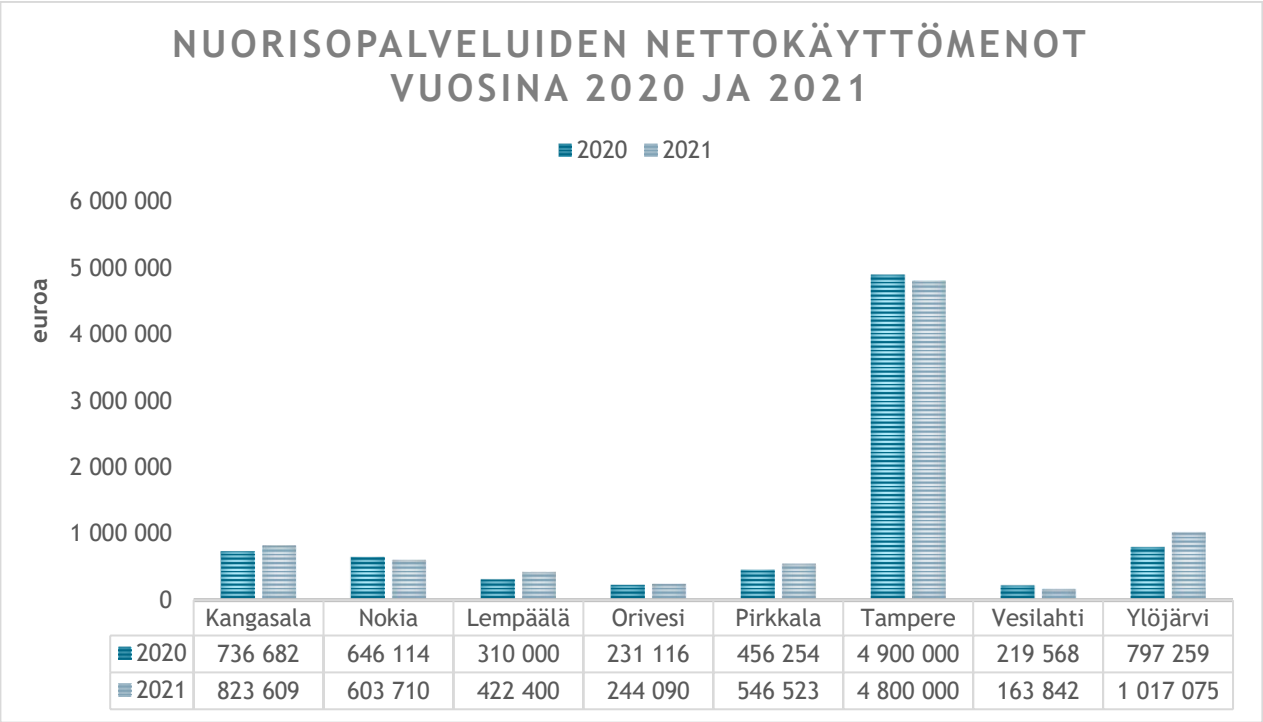

	Kangasala	Nokia	Lempäälä	Orivesi	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
2020	736 682	646 114	310 000	231 116	456 254	4 900 000	219 568	797 259
2021	823 609	603 710	422 400	244 090	546 523	4 800 000	163 842	1 017 075

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Alla oleva kaavio kuvaa Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden nettokäyttömenoja asukasta kohden vuosina 2020 ja 2021. Nettokäyttömenoista olisi ollut

hyödyllistä saada myös valtakunnallinen vertailuluku, mutta selvitysraportin kirjoitushetkellä saatavilla olevat tiedot olivat vuodelta 2019. Vuonna 2020 seudun kuntien nuorisopalveluiden nettokäyttömenot asukasta kohden olivat keskimäärin 24,62 euroa. Nettokäyttömenot olivat suurimmat Vesilahdella (50,27 euroa) ja pienimmät Lempäälässä (12,98 euroa). Vuonna 2021 nettokäyttömenot nousevat keskimäärin 25,41 euroon. Kunnilta kerätyn tiedon perusteella menot asukasta kohden nousevat edellisvuoteen verrattuna etenkin Kangasalla, Lempäälässä, Orivedellä, Pirkkalassa sekä Ylöjärvellä. Vuonna 2021 suurimmat nuorisopalveluiden nettokäyttömenot asukasta kohden ovat Vesilahdella (37,52 euroa) ja pienimmät Lempäälässä (17,74 euroa).

Kaavio 3. Nuorisopalveluiden nettokäyttömenot asukasta kohden vuosina 2020 ja 2021

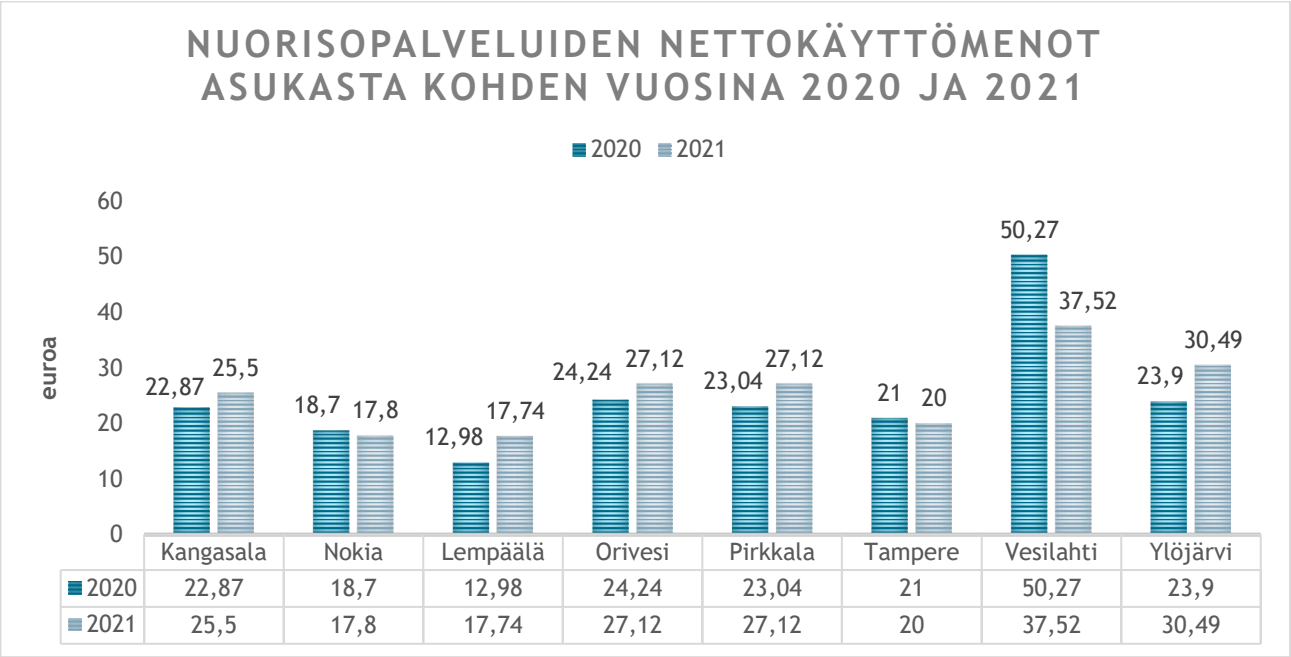

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Nuorisolain mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat. Tästä syystä nettokäyttömenoja on hyvä tarkastella jokaista alle 29-vuotiasta kohden. Vuonna 2020 alle 29-vuotiaiden nettokäyttömenot olivat Tampereen kaupunkiseudun kunnissa keskimäärin 80,98 euroa. Suurimmat nettokäyttömenot alle 29-vuotiasta kohden olivat Vesilahdella (169,90 euroa) ja pienimmät Lempäälässä (33,94 euroa). Vuoden 2021 talousarvioiden mukaan nettokäyttömenot nousevat edellisvuoteen verrattuna Kangasalla, Lempäälässä, Orivedellä ja Pirkkalassa, ja alle 29-vuotiaisiin nuoriin ennustetaan käytettävän keskimäärin 80,51 euroa. Edellisvuoden tavoin suurimmat nettokäyttömenot ovat Vesilahdella (126,03 euroa) ja pienimmät Lempäälässä (46,36 euroa).

Kuntien vastauksissa oli jonkin verran eroavaisuuksia sen suhteen, miten nuorisopalveluiden käytettävissä olevat resurssit koettiin. Kangasalla, Pirkkalassa ja Ylöjärvellä resurssien nähdään olevan kohtuullisen hyvällä tasolla. Suurempi osa seudun kuntien viranhaltijoista koki kyselyn ja haastattelun perusteella, että talous- ja

henkilöstöresursseja on liian vähän. Näin oli etenkin pienemmissä kunnissa, joissa ilmeni huolta hankerahoituksen suuresta roolista nuorisopalveluiden toiminnan järjestämisessä. Vaikka hankerahoitukset nähdään tärkeänä taustatukena ja monipuolisen toiminnan mahdollistajana, kunnissa toivotaan, että nuorisopalveluiden määrärahoja saataisiin jatkossa kasvatettua niin, ettei toiminta olisi niin vahvasti hankkeiden varassa.

Kaavio 4. Nuorisopalveluiden rahoituksen tulevaisuus

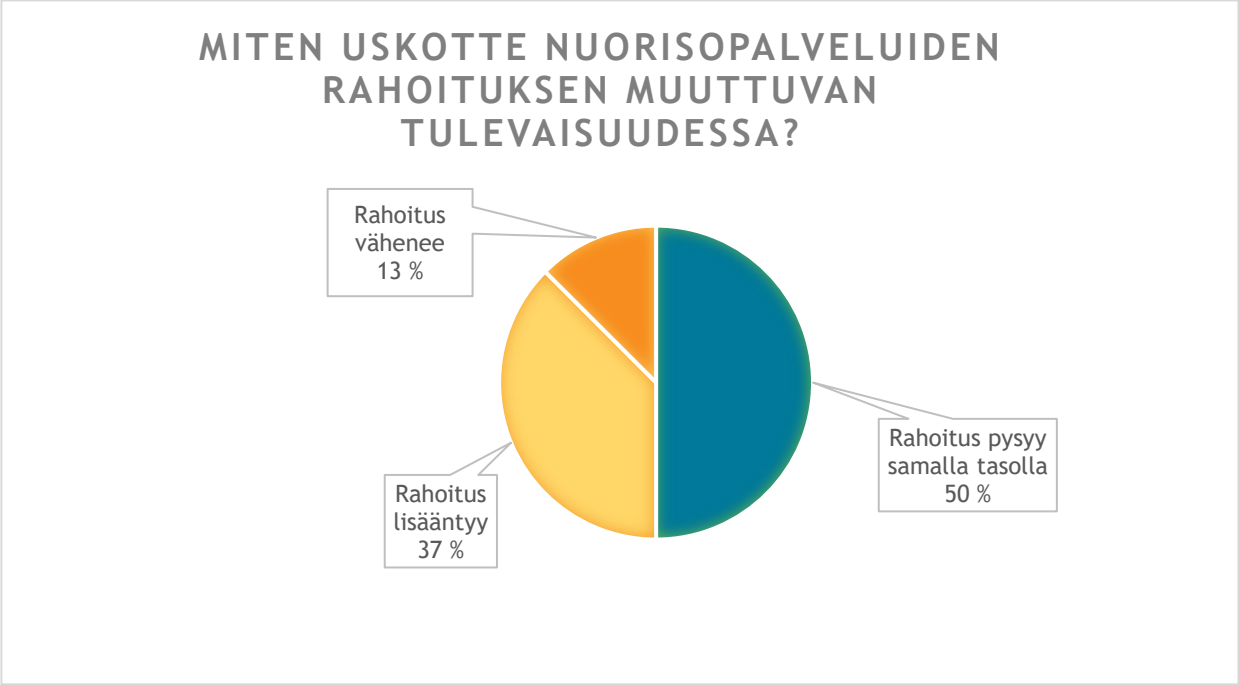

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Kaaviossa neljä kuvataan kuntien viranhaltijoiden näkemystä nuorisopalveluiden rahoituksen tulevaisuudesta. Sen mukaan kunnissa ollaan jokseenkin toiveikkaita tulevaisuuden suhteen. Pirkkalassa, Lempäälässä, Vesilahdessa ja Orivedellä uskotaan, että nuorisopalveluiden rahoitus pysyy samalla tasolla. Tampereella, Kangasalla ja Ylöjärvellä uskotaan rahoituksen lisääntymiseen. Vastavuoroisesti Nokialla nähdään, että rahoitus tulee todennäköisesti vähentymään. Etenkin sote-uudistuksella sekä koronakriisillä arvellaan olevan vaikutusta nuorisotyön määrärahoihin.

Nuorisolaki on luonteeltaan puitelaki eli se ei sisällä yksityiskohtaisia säännöksiä, vaan ainoastaan yleisluonteiset piirteet vaikutusalueestaan. Osa kaupunkiseudun nuorisopuolen toimijoista kokee tämän haasteena nimenomaan resursoinnin turvaamisen näkökulmasta. Nuorisolain väljyys voi johtaa siihen, että nuorisotyöstä on helpompi vähentää menoja. Haastateltavien kesken ei ole ollut yksimielisyyttä siitä, toisivatko esimerkiksi ryhmäkoot tai henkilöstömitoitukset helpotusta nuorisotyön resursointiin. Toisena haasteena nähtiin se, että nuorisotyön kaltaisen ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuutta on vaikea osoittaa numeraalisesti. Esimerkiksi järjestettyjen tapahtumien määrän tai nuorisotalojen kävijämäärien ei koeta kertovan suoraan nuorisotyön laadusta tai vaikuttavuudesta.

Nuorisotyön tulokset ovat useimmiten nähtävissä hyvinvointivaikutuksina vasta pidemmällä aikavälillä tai ne saattavat ilmetä myös epäsuorasti, kuten pienempinä menoina terveys- ja sosiaalisektorilla.

3.3.2 Henkilöstöresurssit

Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluissa työskentelevä henkilöstö koostuu esihenkilötehtävissä työskentelevistä henkilöistä, kuten nuorisopalvelujohtajista ja -päälliköistä, suunnittelijoista ja koordinaattoreista, hallintohenkilöstöstä, nuoriso-ohjaajista, erityisnuorisotyöntekijöistä, etsivistä nuorisotyöntekijöistä sekä projekti- ja hanketyöntekijöistä. Alla olevassa taulukossa kolme on eritelty, kuinka henkilöstön rakenne ja koko vaihtelevat kuntakohtaisesti.

Taulukko 3. Nuorisopalveluiden henkilötyövuosien (HTV) määrä Tampereen kaupunkiseudulla vuoden 2021 toukokuussa.

Kunta	Nuoriso-palvelu-johtaja tai -päällikkö (esihenkilö-taso)	Suunnittelija tai koordi-naattori	Hallinto-henkilöstö	Nuoriso-ohjaaja	Erityis-nuoriso-työntekijä	Etsivä nuoriso-työntekijä	Projekti- ja hanke-työntekijä	Yhteensä (HTV):
Kangasala	1	-	-	6	0,5***	2*	1	**8 (10,5*)**
Lempäälä	0,4	-	0,2	8	-	**	0,5	**9,1**
Nokia	1	2	1	5	1	2	-	**12**
Orivesi	0,2	0,5	0,5	3	-	2*	2	**6,2 (8,2*)**
Pirkkala	0,3	1	-	6	1	2*	-	**8,3 (10,3*)**
Tampere	7	2	1	53	5	**	7	**75**
Vesilahti	0,4	-	-	2	-	1	1,6	**5**
Ylöjärvi	1	-	0,5	13	2	3*	2	**18,5 (21,5*)**
Yhteensä (HTV):	**11,3**	**5,5**	**3,2**	**96**	**9 (9,5*)**	**3 (15*)**	**14,1**	**142,1 (151,6*)**

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

**Näissä kunnissa etsivät nuorisotyöntekijät kuuluvat kuntien työllisyyspalveluihin.*
***Lempäälässä ja Tampereella järjestetään etsivää nuorisotyötä, mutta etsivän nuorisotyön henkilötyövuosista ei ole tietoa. Tampereella etsivät nuorisotyöntekijät ovat osa sosiaalitoimea. Lempäälässä etsivät työntekijät kuuluvat työllisyyspalveluihin, mutta yksi kolmesta etsivästä työntekijästä on sijoitettu hyvinvoinnin palvelualueelle aikuissosiaalityön palveluihin.*

****Kangasalla erityisnuorisotyön palvelut hankitaan ostopalveluna seurakunnalta.*

Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden henkilötyövuosien määrä on 142,1. Näistä esihenkilötehtävissä työskentelevien osuus on 11,3 (HTV), suunnittelijoiden ja koordinaattoreiden 5,5 (HTV), hallintohenkilöstön 3,2 (HTV), nuoriso-ohjaajien 96 (HTV), erityisnuorisotyöntekijöiden 9 (HTV), etsivien nuorisotyöntekijöiden 3 (HTV) ja projekti- ja hanketyöntekijöiden 14,1 (HTV). Näiden lisäksi yllä olevaan taulukkoon seitsemän on merkitty muutamien seudun kuntien sähköiseen kyselyyn kirjaamat, mutta kuitenkin nuorisopalveluiden ulkopuolella työskentelevät, etsivät nuorisotyöntekijät sekä erityisnuorisotyöntekijät. Kangasalla, Orivedellä, Pirkkalassa sekä Ylöjärvellä etsivät nuorisotyöntekijät kuuluvat kuntien työllisyyspalveluihin. Myös Lempäälässä etsivät nuorisotyöntekijät kuuluvat työllisyyspalveluihin, mutta yksi kolmesta etsivästä nuorisotyöntekijästä on sijoitettu hyvinvoinnin palvelualueelle aikuissosiaalityön palveluihin. Tampereella etsivät nuorisotyöntekijät ovat osa sosiaalitoimea. Lisäksi Kangasalla erityisnuorisotyön palveluita hankitaan ostopalveluna seurakunnalta.

Osassa kuntia koetaan vajetta henkilöstöresursoinnin suhteen. Esimerkiksi Nokialla koetaan, että kesällä 2020 valmistunutta kirjasto- ja kulttuuritalo Virtaa ei ole osattu huomioida riittävällä tavalla nuorisopalveluiden resursoinnissa. Vastaavasti Tampereella haasteeksi koetaan se, ettei työntekijöiden määrä ole kasvanut samassa suhteessa kaupungin kasvun kanssa. Väestömäärältään pienemmissä kunnissa, kuten Vesilahdella ja Orivedellä, toivotaan lisäresursseja, jotta tiettyjä toimintamuotoja voitaisiin vakiinnuttaa eikä kunnissa oltaisi niin vahvasti projekteihin ja hankkeisiin palkattujen määräaikaisten työntekijöiden varassa.

Kaavio 5. Nuorisopalveluiden henkilöstö yhteensä (HTV)

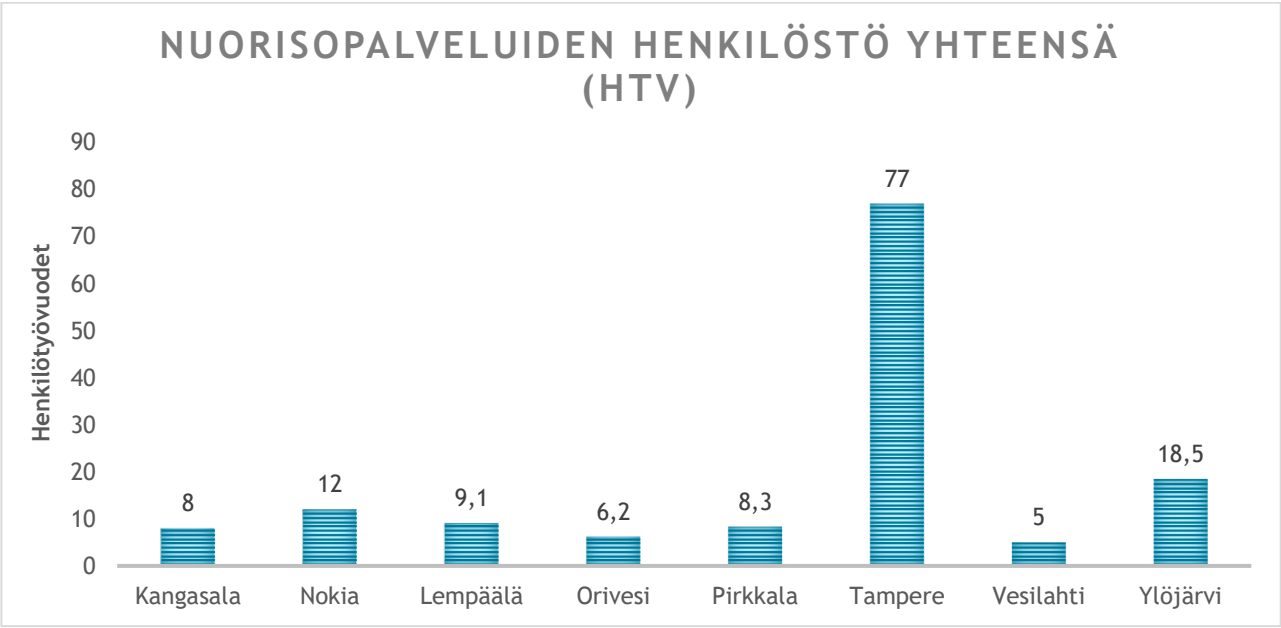

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Valtaosassa seudun kuntia nuoriso-ohjaajien työtehtävät on jaettu niin, että jokainen työntekijä osallistuu useamman työmuodon toteuttamiseen. Työntekijöille on kuitenkin nimetty omat vastuualueet, joiden kehittämisestä työntekijä vastaa. Osassa kuntia on työntekijöitä, jotka tekevät pääasiassa esimerkiksi tilatyötä, mutta järjestävät satunnaisesti myös leiri- ja retkitoimintaa. Esimerkiksi Kangasalla nuorisotilatyö, kouluyhteisötyö sekä leirit ja tapahtumat kuuluvat kaikkien työnkuvaan, mutta jokaisella on oma vastuualueensa: yksi vastaa nuorisovaltuuston ohjaamisesta, osa tilavarauksista ja yksi hallinnollisista tehtävistä nuoriso-ohjaajan työtehtävien ohella. Lisäksi useassa kunnassa vastuualueet on jaettu niin, että samat työntekijät työskentelevät pääsääntöisesti samoilla kouluilla ja nuorisotiloilla.

Muutamissa kaupunkiseudun kunnissa ilmenee haastattelujen perusteella huolta siitä, kuinka vastuualueet jaetaan, kun koronakriisi hellittää ja ennen pandemiaa käytössä olleet ja vakiintuneet työmuodot voidaan ottaa takaisin osaksi toimintaa. Monessa kunnassa halutaan jatkaa esimerkiksi Discord-sovelluksen käyttöä, mutta sen vakiinnuttaminen tarkoittaa myös resurssien ja työntekijöiden vastuualueiden uudelleensuunnittelua.

3.3.3 Tilat ja toimintaympäristöt

Kunnallinen nuorisotyö on perinteisesti profiloitunut nuorisotiloilla tehtäväksi työksi. Viime vuosien aikana nuorisotyö on kuitenkin siirtynyt yhä enenevissä määrin fyysisten nuorisotilojen ulkopuolelle ja nuorisotyötä tehdään yhä moninaisemmissa tiloissa ja toimintaympäristöissä. (Kalliomaa & Ahonen-Walker 2019, 21.) Etenkin korona-aika on saanut nuorisotyön parissa työskentelevät henkilöt pohtimaan, miten nuoria voidaan tavoittaa ilman fyysisten seinien sisään painottuvaa nuorisotilatyötä.

Kaavio 6. Kuntien perinteisten nuorisotilojen lukumäärä

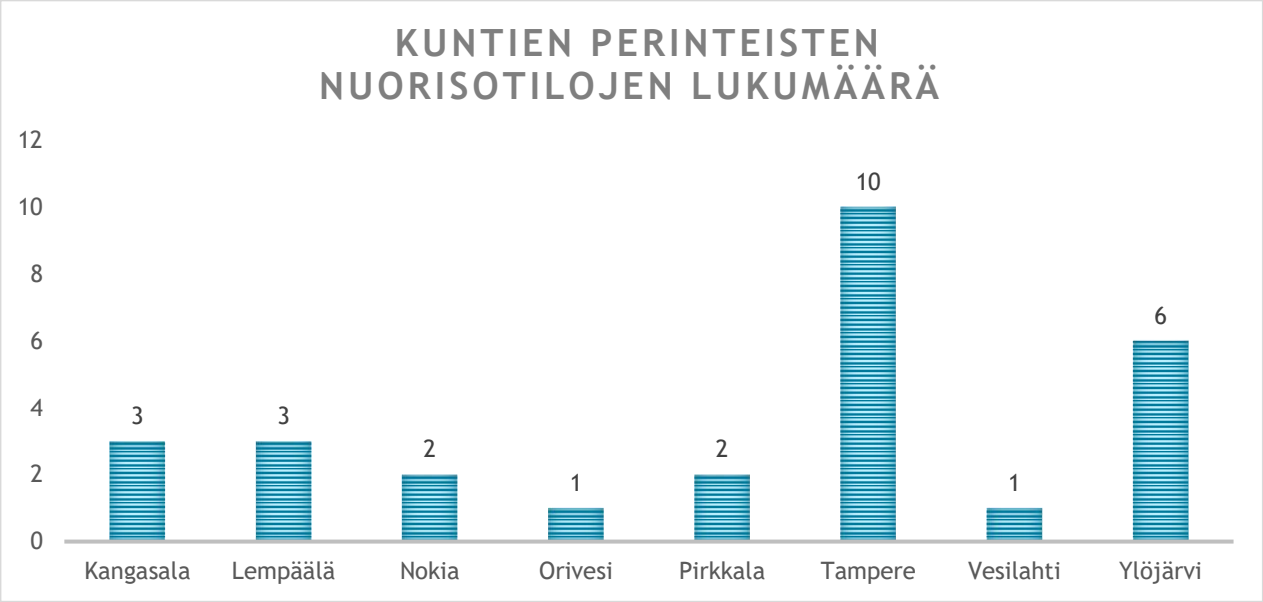

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Yllä olevassa kaaviossa kuusi on eritelty, kuinka nuorisotilojen lukumäärä vaihtelee Tampereen kaupunkiseudulla. Tampereen kaupunkiseudun kunnilla on yhteensä 28 perinteistä nuorisotilaa. Lisäksi Kangasalle on valmistumassa uusi nuorisotila syksyllä 2021. Kangasalla, Pirkkalassa ja Ylöjärvellä on lisäksi niin sanotut liikkuvat nuorisotilat eli matkailuautot. Valtaosassa kuntia nuorisopalveluilla on käytettävissään myös erillisiä toimisto- ja hallintotiloja, jotka sijaitsevat usein nuorisotilojen yhteydessä. Nuorisotilojen ja liikkuvien nuorisotilojen lisäksi nuorisotyötä tehdään myös kouluissa, kirjastoissa, hyvinvointi- ja leirikeskuksissa sekä muissa kuntien osoittamissa tiloissa. Esimerkiksi Nokian kirjasto- ja kulttuuritalo Virta ja Tampereen Monitoimitalo 13 ovat esimerkkejä tiloista, joissa kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen toiminnot yhdistyvät. Kouluissa tehtävässä nuorisotyössä on jonkin verran kuntakohtaisia eroja, mutta valtaosassa kuntia nuorisotyötä tehdään sekä ala- ja yläkouluissa että toisen asteen oppilaitoksissa.

Etenkin keskustoissa ja julkisten palveluiden läheisyydessä sijaitsevat nuorisotilat ovat kaikkein suosituimpia valtaosassa kuntia. Haastateltavien mukaan nuorisotilojen suosioon vaikuttavat sijainnin lisäksi myös monet muut tekijät, kuten nuorisotilan viihtyvyys, koko, tilan yhteydessä tai läheisyydessä olevat muut palvelut sekä aukioloajat. Suurin osa nuorisotiloista on auki pääasiassa arkisin, mutta esimerkiksi Pirkkalan nuorisotila Nasta on auki viikonloppupainotteisesti. Nuorisotila kerää paljon nuoria myös seudun muista kunnista. Tämä tuottaa Pirkkalan kunnalle jonkin verran haasteita etenkin henkilöstöresurssien näkökulmasta. Toisaalta myös syrjemmässä sijaitseville nuorisotiloille löytyy kysyntää etenkin silloin, kun asuinalueella ei ole muita nuorille suunnattuja palveluita tai tiloja. Esimerkiksi Ylöjärven Kurussa sijaitsevaa nuorisotila Nuokkua pidetään kestosuosikkitilana. Nuorisotila sijaitsee noin 42 kilometrin päässä Ylöjärven keskustasta.

Koronapandemian seurauksena nuorisotilat suljettiin ja kuntien nuorisopalveluiden toiminta siirtyi pääasiassa verkkoon. Kunnissa digitaalista nuorisotyötä tehdään etenkin Discord-palvelimessa, joka on puhelimelle tai tietokoneelle asennettava maksuton keskusteluohjelma. Lisäksi nuorisotyötä tehdään sosiaalisen median kanavissa, kuten Instagramissa, Snapchatissa ja TikTokissa. Myös älypuhelimeen ladattava nuorisopassi on yksi digitaalisen nuorisotyön väline, jolla voi samanaikaisesti sekä aktivoida nuoria harrastamaan että viestiä nuorille tapahtumista. Nuorisopassi on käytössä Lempäälässä, Nokialla, Orivedellä, Tampereella sekä Ylöjärvellä. Se pilotoidaan myös Kangasalla syksyllä 2021. Digitaalisten alustojen lisäksi kuntien nuorisotyöntekijät ovat jalkautuneet fyysisesti myös nuorten omiin toimintaympäristöihin ja vapaa-ajanviettopaikkoihin, kuten kauppakeskuksiin, kirjastoihin ja puistoihin. Kuntien vastauksissa korostuukin toiminnan nuorilähtöisyyden ja kohtaamisen merkitys: on mentävä sinne, missä nuoretkin ovat.

Nuorisotilat aiheuttavat haasteita useassa kunnassa. Etenkin nuorisotilojen koko, sijainti sekä joissakin tiloissa havaitut sisäilmaongelmat aiheuttavat huolta. Osa nuorisotiloista koetaan liian pieniksi ja epäviihtyisiksi. Ylöjärvellä keskeiseksi haasteeksi mainitaan

kunnan omien leirikeskusten vähäinen määrä, jonka vuoksi leiri- ja retkitoiminnassa ollaan muilta toimijoilta vuokrattavien tilojen varassa.

Myös nuorisotilojen kävijämäärät herättivät haastatteluissa paljon keskustelua. Nuorisotilatyö vie lähes jokaisessa kunnassa eniten nuorisopalveluiden resursseja. Silti se koetaan työmuotona, johon läheskään kaikki nuoret eivät halua osallistua. Nuorisotilojen suosio vaihteleekin kunnittain ja asuinalueittain. Osassa kuntia kävijämäärät saattavat olla kymmenen nuoren luokkaa illassa, mutta esimerkiksi Nokialla nuorisotilat tavoittavat jopa 50—100 nuorta ja Tampereen Hervannan nuorisotila Kupoli parhaimmillaan 120 nuorta illassa. Myös Vesilahden nuorisotilan Nurkan kävijämäärät ovat lähes kolminkertaistuneet viimeisen parin vuoden aikana. Haastateltavien mukaan on kuitenkin tärkeä muistaa, ettei eri asuinalueiden ja kuntien tilojen kävijämääriä voi verrata suoraan toisiinsa, eivätkä kävijämäärät välttämättä kerro työn laadusta. Seudun kunnissa kuitenkin koetaan, että jonkinlaisia avoimia, turvallisen aikuisen valvomia, nuorisotiloja on kuitenkin tärkeä olla.

3.4 Nuorisotyön kohderyhmä ja työmuodot

Kunnallinen nuorisotyö tarjoaa nuorisotyön palveluja eri-ikäisille nuorille. Kyselyyn vastanneiden vapaa-aika- ja nuorisopalveluista vastaavien johtajien ja esihenkilöiden mukaan kuntien nuorisotyön ydinkohderyhmään kuuluvat tyypillisimmin 13—17-vuotiaat nuoret. Etsivässä ja liikkuvassa nuorisotyössä tavoitetaan kuitenkin myös ydinkohderyhmän ulkopuolelle jääviä nuoria. Usean kunnan tavoitteena on tuottaa enemmän ennaltaehkäisevää toimintaa myös ala-asteikäisille.

Kaavio 7. Nuorisotyön kohderyhmä Tampereen kaupunkiseudulla

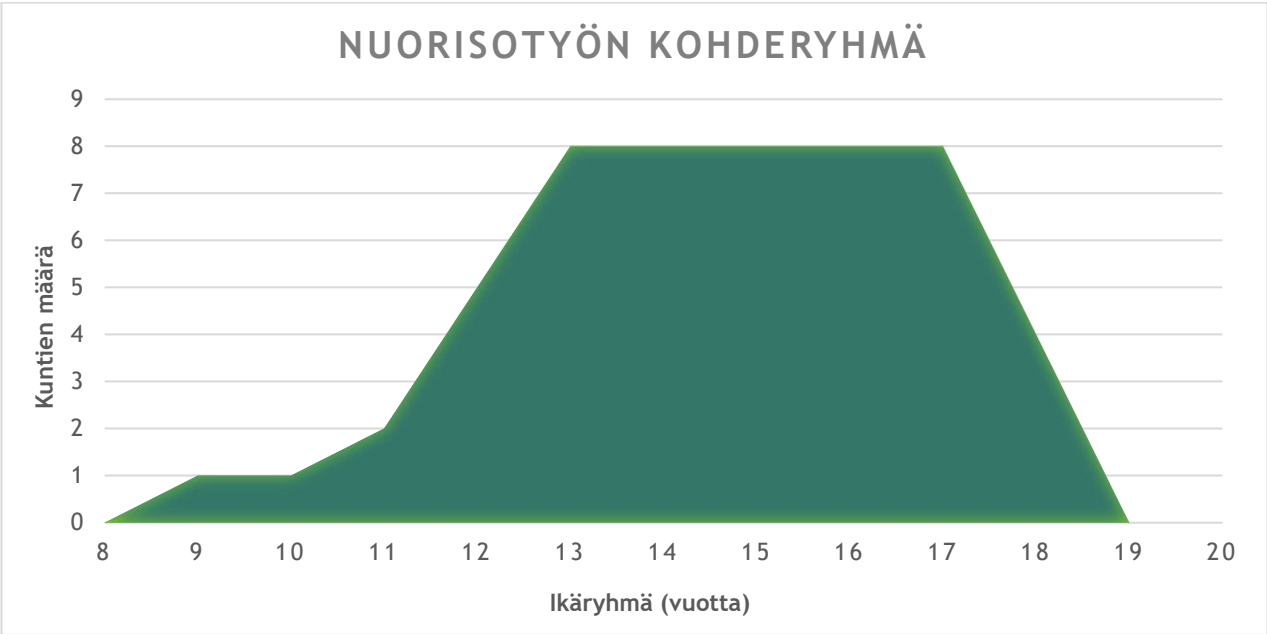

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Taulukko 4. Nuorisotyön työmuodot Tampereen kaupunkiseudulla

Työmuoto	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Orivesi	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Nuorisotilatoiminta	●	●	●	●	●	●	●	●
Avoin pienryhmä- ja kerhotoiminta	●		●	●	●	●	●	●
Digitaalinen nuorisotyö	●	●	●	●	●	●	●	●
Nuorten koulutukset ja tiedotustilaisuudet		●	●			●	●	●
Kansainvälinen nuorisotyö					●	●		●
Leiri- ja retkitoiminta		●	●	●	●	●	●	●
Kulttuurinen nuorisotyö	●	●	●		●	●	●	●
Etsivä nuorisotyö	●	●	●	●	●	●	●	●
Jalkautuva/liikkuva nuorisotyö	●		●		●	●	●	●
Ohjaamo-toiminta						●		
Nuorten työpajatoiminta	●	●		●	●	●	●	
Sukupuolisensi-tiivinen nuorisotyö					●	●		●
Pienryhmätoiminta	●	●			●	●	●	●
Monikulttuurinen nuorisotyö					●	●		
Sateenkaari-nuorisotyö					●	●		
Yksilönohjaus		●	●		●	●	●	●
Nuorisovaltuusto	●	●	●	●	●	●	●	●
Lasten parlamentti			●		●	●		
Nuorisojärjestöjen tukipalvelut						●		
Avustustoiminta	●	●	●	●	●	●	●	●
Vapaiden nuorten toimijaryhmien tukipalvelut			●			●		

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Yllä olevaan taulukkoon neljä on koottu Tampereen kaupunkiseudun kunnissa toteutettavat nuorisotyön työmuodot. Nuorisotilatyö, koulunuorisotyö, digitaalinen nuorisotyö, etsivä nuorisotyö, kulttuurinen nuorisotyö, jalkautuva nuorisotyö sekä liikkuva nuorisotyö ovat keskeisimpiä nuorisotyön työmuotoja Tampereen kaupunkiseudun kunnissa. Lisäksi

jokaisessa seudun kunnassa järjestetään nuorisovaltuusto- ja avustustoimintaa. Myös avointa pienryhmä- ja kerhotoimintaa, leiri- ja retkitoimintaa, nuorten työpajatoimintaa, yksilönohjausta sekä muuta pienryhmätoimintaa järjestetään valtaosassa seudun kuntia. Harvemmin toteutettavia työmuotoja ovat kansainvälinen nuorisotyö, monikulttuurinen nuorisotyö, sukupuolisensitiivinen nuorisotyö ja sateenkaarinuorisotyö. Ohjaamo-toimintaa sekä nuorisojärjestöjen ja vapaiden nuorten toimijaryhmien tukipalveluita järjestetään pelkästään Tampereella. Haastattelujen perusteella nuorisotilatyö vaikuttaa edelleen olevan työmuoto, johon käytetään valtaosassa Tampereen kaupunkiseudun kuntia eniten talous- ja henkilöstöresursseja. Lempäälässä resursseja käytetään tällä hetkellä eniten koulunuorisotyöhön. Listattujen työmuotojen lisäksi osassa kuntia järjestetään myös muita nuorisotyön muotoja, kuten esimerkiksi kirjastonuorisotyötä ja ehkäisevää päihdetyötä.

Koulunuorisotyö nähdään kaikissa seudun kunnissa kasvavana ja merkityksellisenä työmuotona, jolla on merkittävä rooli ennaltaehkäisevässä työssä, nuorisotyön tunnettuuden lisäämisessä sekä nuorten tavoittamisessa. Koulunuorisotyön kehittäminen koetaan tärkeäksi myös oppivelvollisuuden laajentumisen vuoksi. Alla olevaan taulukkoon viisi on koottu, missä määrin koulunuorisotyötä Tampereen kaupunkiseudulla järjestetään.

Taulukko 5. Koulunuorisotyö Tampereen kaupunkiseudulla

Kunta	Alakoulu	Yläkoulu	Toisen asteen oppilaitos	Peruskoulun ja toisen asteen nivelvaihe
Kangasala		●	●	
Lempäälä	●	●		
Nokia	●	●	●	●
Orivesi		●		●
Pirkkala	●	●	●	●
Tampere	●	●	●	●
Vesilahti	●	●		●
Ylöjärvi	●	●	●	●

Lähde: Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta 2021

Yllä oleva taulukko viisi osoittaa, että koulunuorisotyötä järjestetään yläkouluissa kaikissa seudun kunnissa. Sen sijaan alakouluissa, toisen asteen oppilaitoksissa sekä peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheissa järjestettävässä koulunuorisotyössä on vielä kehittämisen paikkoja. Moni seudun kunta mainitseekin etenkin alakouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa järjestettävän koulunuorisotyön kehittämisen lähitulevaisuuden tavoitteikseen. Haastatteluaineiston perusteella koulunuorisotyössä vaikuttaa olevan

kunta- ja koulukohtaisia eroja. Seudun kunnissa pohditaan etenkin kouluissa ja vapaa-ajalla toteutettavan nuorisotyön suhdetta. Nuorisotyön agenda vaikuttaa jäävän heikoksi kouluilla, joissa nuorisotyöntekijä toimii nuorisopalveluiden sijaan koulun palkkalistoilla ja työskentelee pääasiassa virka-aikaan eli kahdeksasta neljään. Enemmistö kokee tärkeäksi, että kouluilla työskentelevät nuorisotyöntekijät kohtaavat nuoria myös vapaa-ajan toiminnoissa.

Nuorisotyön työmuodot herättävät haastateltavien keskuudessa ristiriitaisia tunteita. Haastateltavat pohtivat etenkin vähemmän suosittujen nuorisotilojen vaikuttavuutta ja sitä, etteivät tilat saa välttämättä asiakkaikseen niitä, jotka hyötyisivät nuoriso-ohjaajien työpanoksesta eniten. Perinteisen nuorisotilatyön toivotaankin löytävän rinnalleen uusia työmuotoja ja uusia tapoja löytää sekä kohdata nuoria. Osa seudun kunnista on käyttänyt toiminnansuunnittelun apuna nuorisotyön perussuunnitelmaa eli NUPSia, jonka tarkoituksena on jäsentää nuorisotyötä sekä analysoida sen keskeisiä työmuotoja ja niitä tukevia työmenetelmiä (Kiilakoski ym. 2015, 170). Haastateltavat kokevat, että NUPSin laatiminen yhdessä henkilöstön kanssa auttaa selkiyttämään nuorisotyön yhteisiä tavoitteita ja toiminnan painopisteitä.

Enemmistö kunnista kokee, että koronapandemian tuomista haasteista huolimatta korona-ajalla on ollut positiivisia vaikutuksia nuorisotyön toiminnallisten sisältöjen kehittymiseen. Pandemia on toiminut usean kunnan kannustimena ottaa uusia työmuotoja keskeisemmäksi osaksi nuorisotyön toimintaa. Etenkin jalkautuvan, liikkuvan sekä digitaalisen nuorisotyön merkitys on kasvanut seudun kunnissa ja niihin halutaan panostaa myös tulevaisuudessa. Osassa kuntia koetaan, ettei digitaalinen nuorisotyö ole kuitenkaan tavoittanut nuoria odotetusti. Digitaalisten menetelmien kehittämiseen kaivataankin tukea sekä aiheeseen perehtyneiltä järjestötoimijoilta että seudun kuntien nuorisotyön asiantuntijoiltakin.

3.5 Nuorten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet

Nuorisolain (1285/2016) 2§:n mukaan lain tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta, vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä toimia yhteiskunnassa. Tampereen kaupunkiseudun jokaisessa kunnassa on kuntalain (410/2015) velvoittama nuorten vaikuttajaryhmä, joka edustaa kunnan nuoria kunnallisessa päätöksenteossa ja pyrkii edistämään nuorten ja päättäjien välistä vuoropuhelua. Pirkkalassa nuorten vaikuttajaryhmästä käytetään nimeä nuorten neuvosto ja muissa kunnissa on nuorisovaltuustot. Lisäksi Nokialla, Tampereella ja Pirkkalassa on Lasten parlamentit, joiden tavoitteena on edistää lasten osallistumista ja vaikuttamista kunnissa. Nuorisovaltuustoilla sekä Pirkkalan nuorten neuvostolla on puhe- ja läsnäolo-oikeudet useiden lautakuntien kokouksissa ja kuntien vaikuttajaryhmillä on omat edustajansa myös kunnan- tai kaupunginvaltuustojen kokouksissa.

Nuorten vaikuttajaryhmien toiminta koetaan kunnissa suhteellisen aktiiviseksi. Vaikuttajaryhmien keskeisinä haasteina nähdään ryhmien edustavuus suhteessa koko

kunnan nuorten joukkoon sekä se, että nuorilla ei ole yleisesti tietoa vaikuttajaryhmien olemassaolosta. Vaikuttajaryhmien jäsenet saattavat myös toisinaan olla jossain määrin hukassa oman roolinsa suhteen. Nuorten ja päättäjien välisen vuoropuhelun koetaan jäävän usein liian vähäiseksi. Nuorten kuuleminen vaihtelee myös lautakuntakohtaisesti. Haastateltavat kokevat, että nuoria tulisi kannustaa tekemään rohkeammin aloitteita sekä valtuustoille että lautakunnille. Vaikka nuorten vaikuttajaryhmien toiminta on suhteellisen aktiivista, on hyvä muistaa, että toimintaan osallistuvien nuorten joukko on suhteellisen pieni. Näin ollen vaikuttajaryhmien olemassaololla ja aktiivisella toiminnalla ei voida suoraan kuitata nuorten osallistamiseen ja kuulemiseen liittyviä tavoitteita. Edustuksellisen toiminnan lisäksi tarvitaan uusia työmuotoja nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi. Lisäksi tarvitaan uusia tapoja mitata näihin liittyviä tavoitteita.

Nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia pyritään lisäämään myös erilaisten tapahtumien, hankkeiden, oppilaskuntien välisen kehittämistyön, kyselyiden sekä digitaalisten menetelmien kautta. Tampereen kaupunkiseudun toisen nuorisotyöohjelman kehittämistyön tuloksena kuntiin on myös kehitetty sähköinen Nuoret ideoi -palautelomake, jossa ideoita voi jättää nuorisovaltuuston käsiteltäväksi. Tampereella nuorille on tarjolla esimerkiksi Masseista mahiksia -toimintarahaa, osallistuvaa budjetointia sekä vuosittain järjestettävät Vaikuta! -päivät, joissa nuoret voivat osallistua palveluiden kehittämiseen. Vastaavia vaikuttajapäiviä on järjestetty myös muissa seudun kunnissa, kuten Kangasalla ja Nokialla. Lisäksi Pirkanmaalla on käynnissä Nuorten ääni Pirkanmaalla -kehittämishanke, jossa edistetään lasten ja nuorten osallisuutta. Kuntien nuorisotiloilla järjestetään säännöllisesti myös kokouksia, jossa nuoret voivat esittää tiloihin ja sen lähiympäristöön liittyviä toimintaehdotuksia.

Nokialla, Orivedellä, Tampereella ja Ylöjärvellä käytössä oleva, sekä Kangasalla syksyllä 2021 pilotoitava, Nuorisopassi-sovellus koetaan yhdeksi nuorten osallisuutta lisääväksi tekijäksi, sillä nuoret saavat sitä kautta tietoa erilaisista tapahtumista ja voivat myös itse vaikuttaa sen sisältöihin. Nuorisopassiin voi laittaa yksilöidysti käyntikertoja sellaisille nuorille, joilla ei ole taloudellista mahdollisuutta osallistua joihinkin harrastustoimintoihin. Esimerkiksi Orivedellä sovellukseen kehitettiin nuorten aloitteesta kävijäseuranta, jonka avulla nähdään, missä nuoret liikkuvat ja minkälaiset toimintasisällöt heitä kiinnostavat. Kävijäseuranta toimii siten, että Oriveden kaupungin erilaisille liikunta- ja kokoontumispaikoille on sijoitettu QR-koodeja, joita käyttäjät voivat kerätä älypuhelimillaan. Kerätyistä koodeista nuoret voivat voittaa pieniä palkintoja.

Edellä mainituista osallistamisen ja vaikuttamisen käytännöistä huolimatta kunnissa koetaan, että nuorten kuulemiseen ja osallisuuden lisäämiseen tulisi löytää tavoittavampia ja vaikuttavampia keinoja. Etenkin heikommassa asemassa olevien nuorten kuuleminen nähdään haastavana. Toiminnan koetaan perustuvan liian usein oletuksiin ja liian harvoin nuorilta itseltä kerättyyn, laadulliseen tietoon. Myös nuorten osallisuuden edistämistä koskeva tiedonkeruu ja raportointi koetaan osittain puutteellisena. Osa haastateltavista

kokee, että lasten ja nuorten kuulemisen käytäntöjä edistävien hankkeiden vaikuttavuutta on usein mahdotonta mitata. Haastateltavat korostavat jalkautumisen ja kohtaamisen merkitystä. Esimerkiksi Lempäälässä nuoriso-ohjaajat jalkautuivat kesäajan suunnittelua varten yläkouluille ja kysyivät yli 650 nuorelta, minkälaisissa ympäristöissä he aikovat kesänsä viettää. Nuorten osallisuus- ja vaikuttamistoiminta vaikuttaa koko seudun mittakaavassa olevan vielä jokseenkin pienimuotoista, ja Tampereen kaupunkiseudun nuorten kuulemisessa on vielä monia kehittämisen paikkoja.

3.6 Monialainen yhteistyö

Monialaisesta yhteistyöstä, eli eri toimialojen viranomaisten välisestä yhteistyöstä, säädetään nuorisolain (1295/2016) 9§:ssä. Nuorisolaki edellyttää, että kunnissa toimii ohjaus- ja palveluverkosto tai muu yhteistyöryhmä monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten. Sekä sähköisessä kyselyssä että haastatteluissa selvitettiin, kuinka Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden parissa työskentelevät viranhaltijat sekä nuorisotyön asiantuntijat kokevat monialaisen yhteistyön ja minkälaisten toimijoiden kanssa yhteistyötä tehdään.

Kuntien nuorisopalveluiden vakiintuneita yhteistyökumppaneita ovat etenkin liikunta-, kulttuuri- ja kirjastopalvelut. Lisäksi yhteistyötä tehdään lukuisten muiden toimijoiden, kuten seurakuntien, urheiluseurojen, paikallisyritysten, Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistysten sekä muiden yhdistysten, kanssa. Kouluyhteistyön nähdään ottaneen viime vuosina harppauksia, ja sen koetaan toimivan etenkin kunnissa, joissa koulunuorisotyöntekijät tai kouluyhteisöohjaajat toimivat nuorisopalveluiden alaisuudessa, mutta työskentelevät fyysisesti opiskeluhuollon tiimeissä kouluilla. Monet kokevat, että järjestely helpottaa eri ammattiryhmien välistä vuorovaikutusta.

Monialaisen yhteistyön kokemukset jakautuvat kunnissa. Osassa kuntia yhteistyön nähdään toimivan hyvin, ja nuorisotyö koetaan eräänlaisena liimana ja sanansaattajana nuorten ja erilaisten palveluiden välillä. Yhteistyö toimii etenkin vakiintuneiden yhteistyökumppaneiden kanssa ja sen merkitys korostuu erityisesti ennaltaehkäisevässä työssä, kuten etsivän nuorisotyön sekä koulujen ja oppilaitosten kanssa tehtävässä toiminnassa. Myös erityisnuorisotyöntekijöiden rooli nähdään merkittävänä, koska heidän työnkuvansa on jatkuvaa vuoropuhelua seurakuntien, poliisin sekä sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa. Yhteistyötä tehdään arjen tasolla, mutta myös erilaisten hankkeiden, tapahtumien ja kurssien kautta. Kunta- tai kaupunkiorganisaatioiden pieni koko nähdään yhteistyön vahvuutena. Yhteydenpito on helpompaa, kun monialaisten verkostojen edustajia on vähemmän ja toimijat ovat toisilleen tuttuja.

Myös järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö nähdään tärkeänä etenkin nuorisopalveluissa työskentelevän henkilöstön osaamisen kehittämisen näkökulmasta. Osassa kuntia koetaan, ettei yhteiskunnan ja toimintaympäristöjen muuttuessa ole mahdollistakaan opetella

tekemään kaikkea itse, vaan on tärkeä pyytää apua muilta toimijoilta ja asiantuntijoilta. Esimerkiksi Lempäälässä on käynnissä kumppanuuslähtöinen kehittämisen malli Lasten ja nuorten keskus ry:n kanssa, jossa koulutus tuodaan työntekijöiden pariin konkreettisin toimenpitein. Lasten ja nuorten keskus ry:ltä on palkattu työntekijä puolikkaalla työajalla tekemään nuorisotyötä Lempäälän kunnan nuoriso-ohjaajien pariin. Työntekijän tehtävänä on tuoda uudenlaista, järjestöille tuttua, ajatusmallia osaksi työyhteisöä.

Tampereen kaupungissa jaettava Masseista mahiksia -toimintaraha on havainnollistava esimerkki monialaisesta yhteistyöstä, jossa myös lapset ja nuoret otetaan mukaan päätöksentekoon. Lapsista ja nuorista koostuvilla ryhmillä on mahdollisuus ideoida toimintaa ja tapahtumia, joihin Tampereen kaupungin liikunta- ja nuorisopalvelut, varhaiskasvatus sekä kasvatus- ja opetuspalvelut jakavat toimintarahoja. Rahaa myönnetään koulupäivän aikana tapahtuvaan yhteisöllistä koulupäivää tukevaan toimintaan, vapaa-aikatoimintaan sekä liikkumista edistävään toimintaan. Toimintarahat jaetaan vuosittain järjestettävässä Massigaalassa, jossa päätetään, mitkä ideat toteutetaan. (Tampereen kaupunki 2021.)

Monialainen yhteistyö saa kuitenkin osakseen myös kritiikkiä. Moni kokee, ettei eri ammattiryhmien ja toimijoiden välillä ole riittävästi luottamusta tavoitteellisen ja yhteisen toiminnan tekemiseksi. Etenkin suuremmissa kaupunkiseudun kunnissa monialaisen yhteistyön haasteena nähdään kuntaorganisaatioiden koko ja se, että eri toimijoilla on omat johtonsa ja resurssinsa. Osa haastateltavista kokee, että eri ammattiryhmien välillä on liikaa kilpailua ja yhteinen asiakas, eli nuori, usein unohdetaan. Lisäksi yhteistyön koetaan olevan toisinaan niin yksittäisten henkilöiden varassa, että yhteistyö saattaa loppua työntekijöiden vaihtuessa kokonaan.

Kouluyhteistyössä tunnistettuna toiminnallisena haasteena on joidenkin kuntien kouluissa havaittu selkeä organisaatioraja, joka jakaa kouluissa ja vapaa-ajalla toimivat nuorisotyöntekijät omiin selkeisiin ryhmiinsä. Perusopetuksen sekä liikunta- ja nuorisopalveluiden välisen yhteistyön toivotaankin olevan luontevampaa. Kouluyhteistyön sujuvuuteen vaikuttavat myös koulukohtaiset erot, joissain kouluissa havaittu heikompi yhteistyöhalukkuus sekä yhteistyön johtaminen.

Sosiaali- ja terveystoimen, liikunta- ja työllisyyspalveluiden, järjestöjen, poliisin sekä koulujen kanssa tehtävä yhteistyö nähdään kehitettävinä yhteistyön alueina. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa toteutettavaa yhteistyötä vaikeuttavat etenkin sosiaali- ja terveyshuollon ammattihenkilöiden salassapitovelvollisuus sekä tiukentuneet tietosuojalait. Osassa kuntia halutaan olla mukana ankkuritoiminnassa, joka on moniammatillisessa yhteistyössä toteutettavaa toimintaa, jonka tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä ennaltaehkäistä rikoksia. Ankkuritiimi koostuu poliisin, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen asiantuntijoista sekä tarvittaessa myös muista toimijoista. (Sisäministeriö 2019, 17.) Haastateltavat toivovat, että sote-uudistuksen edetessä monialaiseen yhteistyöhön kiinnitettäisiin erityisen paljon huomiota, jotta

yhdyspintapalvelut toimivat. Jokaisessa kaupunkiseudun kunnassa koetaan, että ilman monialaista ja verkostomaista yhteistyötä ei ole vaikuttavaa nuorisotyötäkään.

Yhteenveto

- Vuonna 2020 Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden yhteenlasketut nettokäyttömenot olivat yhteensä noin 8,3 miljoonaa euroa.
- Vuonna 2020 nettokäyttömenot jokaista asukasta kohden olivat keskimäärin 24,62 euroa ja jokaista alle 29-vuotiasta nuorta kohden 80,98 euroa.
- Seudun kuntien nuorisopalveluiden yhteenlaskettu henkilöstön määrä on 142,1 (HTV).
- Nuorisotilatyö, koulunuorisotyö, digitaalinen nuorisotyö, kulttuurinen nuorisotyö sekä jalkautuva ja liikkuva nuorisotyö ovat keskeisimpiä työmuotoja kunnissa.
- Kouluyhteistyö toimii etenkin kunnissa, joissa koulunuorisotyöntekijät tai kouluyhteisöohjaajat toimivat nuorisopalveluiden alaisuudessa, mutta työskentelevät fyysisesti opiskeluhuollon tiimeissä kouluilla.
- Nuorten osallisuus- ja vaikuttamistoiminnassa on monia kehittämisen paikkoja.
- Vanhempien ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö nähdään kehittämisen alueena.

4. Seudullinen nuorisopalveluyhteistyö

Tässä luvussa käsitellään seudullista nuorisopalveluyhteistyötä Tampereen kaupunkiseudulla. Ensimmäisessä alaluvussa tarkastellaan seutuyhteistyön taustaa ja lähtökohtia. Toisessa alaluvussa syvennytään siihen, kuinka viranhaltijat sekä nuorisotyön asiantuntijat kokevat seutuyhteistyön nykytilan. Kolmannessa alaluvussa kuvataan seutuyhteistyön tämänhetkisiä haasteita sekä aineistossa esiin nousseita kehitystarpeita ja -ehdotuksia.

4.1 Seutuyhteistyön taustaa

Tampereen kaupunkiseudulla on pitkä perinne kuntien nuorisopalveluiden välisestä yhteistyöstä. Kaupunkiseudun kuntien nuorisotyöstä vastaavat viranhaltijat ovat tavanneet toisiaan säännöllisesti muutaman kerran vuodessa. Säännöllisistä tapaamisista huolimatta tunnistettiin tarve yhteisille toimintamalleille ja strategisille linjauksille sekä syvemmälle yhteistyölle. Vuoden 2011 syksyllä alettiinkin valmistella seudun ensimmäistä yhteistä nuorisotyöohjelmaa. Tampereen kaupunkiseudun ensimmäinen nuorisotyöohjelma tuotettiin Rajatonta Riemua -hankkeen myötä vuosille 2013–2016. Ensimmäisen ohjelmatyön tarkoituksena oli selvittää kuntakohtaisia nuorisotyön käytäntöjä, resursseja sekä kuntien välisen yhteistyön rajapintoja. Tavoitteena oli tunnistaa kunnallisen

nuorisotyön kehittämistarpeita ja vastata valtakunnallisen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman tavoitteisiin. (Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelma 2013–2016, 3–4.) Nuorisotyöohjelman aikana toteutettiin nuorisokyselyt vuosina 2014 ja 2016 kaupunkiseudun 7.–9.-luokkalaisille nuorille. Lisäksi seudun työntekijöille järjestettiin yhteisiä koulutuksia, luotiin uusia eri nuorisotyön työmuotojen verkostoja sekä vakiinnutettiin hankkeen aikana toiminut seudullinen työntekijä. Yksi merkittävimmistä nuorisotyöohjelman tuloksista on ollut kaupunkiseudun yhteistoimintasopimuksen laatiminen, jonka myötä yhteistyön tavoitteet kirjattiin virallisesti vapaa-aikatoimialan johtoa myöten. (Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelma 2017–2020, 6–7.)

Tampereen kaupunkiseudun toinen nuorisotyöohjelma julkaistiin vuosille 2017–2020. Ohjelmatyön tavoitteena oli muun muassa syventää verkostojen yhteistyötä, valmistella yhteisiä hankkeita digitaalisiin asioihin liittyen sekä hyödyntää aiemman nuorisotyöohjelman aikana tehtyjen nuorisokyselyiden tuloksia konkretiassa (Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelma 2017–2020). Vuonna 2017 seudullisessa yhteistyössä toteutettiin myös liikkuvan nuorisotyön kokeilu, jossa Aseman Lapset ry:n Walkers-matkailuautolla liikuttiin kahden kuukauden jaksoissa Vesilahdella, Nokialla, Kangasalla, Lempäälässä, Orivedellä, Tampereella sekä Ylöjärvellä. Seuraavana vuonna matkailuauto vieraili myös Pirkkalassa. Seudullisen yhteistyön toimintamalli tässä muodossaan tuli tiensä päähän vuonna 2020 ja kunnat kokivat tarvetta uudistaa yhteistyötä. Tästä syystä seudullisen nuorisotyön koordinaattorin tehtävä lopetettiin, eikä nuorisotyöohjelmaa olla ainakaan toistaiseksi päätetty jatkaa. Seutuyhteistyötä tarvitaan kuitenkin edelleen, mutta sen visio ja tekemisen tavat on uudistettava. Tarve seudullisen nuorisopalveluyhteistyön syventämiselle ja uudistamiselle on toiminut tämän selvityksen taustatekijänä.

4.2 Seutuyhteistyön nykytila viranhaltijoiden ja nuorisotyön asiantuntijoiden näkökulmasta

Tampereen kaupunkiseudun kunnilla on jokseenkin samankaltaisia näkemyksiä seutuyhteistyön nykytilasta. Etenkin käytännön tasolla tapahtuva seutuyhteistyö koetaan suhteellisen toimivaksi. Tampereen kaupunkiseudulla on järjestetty erilaisia seudullisia nuorten tapahtumia ja henkilöstön koulutustilaisuuksia. Koulujen päättymisviikonloppuisin sekä erilaisten juhlapyhien aikaan seudun kuntien nuoriso-ohjaajilla on myös tapana koota resursseja yhteen ja jalkautua nuorten suosimiin toimintaympäristöihin yhdessä. Myös seudulliset, lähinnä ohjaajista koostuvat, yhteistyöryhmät on nähty toimivina vuorovaikutuksen mahdollistajina ja niiden toimintaa on jatkettu jossain määrin myös seudullisen koordinaattorin tehtävän lopettamisen jälkeen. Haastateltavien mukaan esimerkiksi kulttuurista nuorisotyötä, koulunuorisotyötä ja erityisnuorisotyötä tekevillä työntekijöillä on omia seudullisia verkostoja.

Tampereen kaupunkiseudun yhteisen nuorisotyöohjelman päättyminen on aiheuttanut haastateltavien keskuudessa jonkin verran hämmennystä. Enemmistö kuitenkin kokee,

ettei seutuyhteistyö ole ollut aiempina vuosina riittävän strategista ja tavoitteellista. Palveluiden yhteisjärjestäminen koetaan haastavaksi etenkin kuntien vaihtelevien resurssien takia. Menneinä vuosina toteutettu seudullinen yhteistyö sai haastatteluissa lisäksi osakseen kritiikkiä siitä, ettei yhteistyön suunnittelussa ole välttämättä huomioitu pienempiä kuntia riittävästi.

Seudullinen yhteistyö nähdään kunnissa tärkeänä yhteistyön muotona, ja Tampereen kaupunkiseudun kokoisella talousalueella nähdään olevan valtavasti potentiaalia laadukkaan seudullisen yhteistyön toteuttamiseen nuorisotyön palveluiden saralla. Kaikissa kunnissa koetaan, että nuorisotyön osalta seutuyhteistyössä on edelleen paljon kehitettävää. Yhteistyö on lopulta ollut liian jäsentymätöntä, verrattain pienimuotoista ja nojannut yksittäisten ihmisten välisiin kontakteihin enemmän kuin pyrkinyt luomaan pitkän tähtäimen tavoitteellista yhteistoimintaa sekä pyrkinyt vastaamaan suurempiin kehittämishaasteisiin.

4.3 Seutuyhteistyön kehitystarpeet

Haastateltavat tunnistivat seutuyhteistyön keskeisimmät haasteet ja kehitystarpeet varsin yhtenäisesti. Seutuyhteistyön toivotaan olevan tulevaisuudessa tavoitteellisempaa, ilmiölähtöisempää, vuorovaikutteisempaa sekä tehokkaammin organisoitua. Lisäksi haastatteluissa korostettiin vaikuttavuuden merkitystä. Niin viranhaltijoilla kuin nuorisotyön asiantuntijoillakin on halu luoda realistisia ja saavutettavissa olevia tavoitteita, joiden vaikuttavuutta voidaan mitata. Seutuyhteistyön toivotaan olevan toimintaa, josta jää jokin jälki.

Strategisen johtamisen kehittämisen tärkeys korostuu etenkin sivistys- ja vapaa-aikajohtajien vastauksissa. Seudulliselle nuorisotyölle kaivataan selkeää visiota ja strategiaa, jota kunnat toteuttavat yhdessä. Samalla kuitenkin painotetaan nuorisotyön ammattilaisten osallistamisen ja kuulemisen tärkeyttä sekä sitä, kuinka seutuyhteistyön toiminnallisten sisältöjen on rakennuttava kaksisuuntaisesti. Valtaosa sivistys- ja vapaa-aikajohtajista kokee, että nuorisotyön ammattilaisten tehtävänä on tunnistaa keskeiset ilmiöt ja haasteet nuorisotyön kentällä, ja johdon tehtävänä on puolestaan pohtia, minkälaisin resurssein ja toimintamallein näihin ilmiöihin voidaan tarttua ja vaikuttaa. Lisäksi kehitettävää on sekä seudun kuntien välisessä että johdon ja nuorisotyöntekijöiden välisessä vuoropuhelussa. Monen haastateltavan mukaan nuorisotyötä tehdään seudullisista yhteistyöryhmistä huolimatta niin vahvasti kuntarajojen sisällä, ettei kunnilla ole muiden seudun kuntien palveluista riittävästi tietoa. Haastateltavat toivovat aktiivisempaa tiedonkulkua siitä, kuinka nuorisotyötä eri kunnissa tehdään ja millaisin tavoittein. Osa vapaa-aikajohtajista toivoo, että nuorisopalveluiden työn johtamiseen saataisiin tukea ja koulutusta seudullisesti.

Vuorovaikutuksen lisäksi aineistossa korostuu tarve nuorisopalveluiden henkilöstön osaamisen kehittämiselle ja täydennyskoulutuksille seudullisessa yhteistyössä. Haastateltavat kokevat tarvetta etenkin nuoriso-ohjaajien digitaalisen nuorisotyön osaamisen kehittämiselle, sillä osassa kuntia digitaalinen nuorisotyö ei ole tavoittanut nuoria odotetulla tavalla. Työntekijöiden osaamista tulisi laajentaa myös käytännön yhteistyön, kuten benchmarkkauksen ja kaupunkiseudun kuntien välillä tapahtuvan työnvaihdon kautta. Vaikka työnvaihto on ollut keskeisenä tavoitteena Tampereen kaupunkiseudun viimeisimmässä nuorisotyöohjelmassa (Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelma 2017–2020, 15), monelle tuntui kuitenkin olevan epäselvää, missä määrin tällaista yhteistyötä on toteutettu käytännössä.

Tulevaisuudessa tarvitaan enemmän tietoa koko kaupunkiseudun nuorista ja nuorisotyöstä. Aktiivisempaa tiedonkeruuta ja raportointia kaivataan niin kaupunkiseudun nuorten toimintaympäristöistä ja vapaa-ajan toiminnoista kuin nuorisotyön toiminnallisista sisällöistä ja tavoitteista. Lisäksi haastateltavat toivovat, että nuorten hyvinvoinnista ja osallisuuden kokemuksista voitaisiin tuottaa seudullisesti säännöllisiä selvityksiä eikä vain yksittäisiä kyselyitä.

Resurssitehokkuus nähdään yhtenä keskeisimpänä seudullisen yhteistyön etuna. Enemmistö kunnista kokee, että aikaa ja resursseja hukataan, jos nuorisotyötä tehdään jatkossakin pääsääntöisesti kuntarajojen sisällä. Etenkin liikkuvaa nuorisotyötä, leiritoimintaa ja tapahtumia toivotaan järjestettävän enemmän seudullisesti. Liikkuvan nuorisotyön seutuyhteistyöhön ja sitä toteuttavien työntekijöiden väliseen vuorovaikutukseen panostamalla voidaan kattaa myös erilaisia palvelukatveita. Resurssien yhdistäminen auttaisi myös pienempiä kuntia tuottamaan monipuolisempia nuorisotyön palveluita, joiden avulla voidaan tavoittaa useampia nuoria. Yhteisiä linjanvetoja kaivataan myös esimerkiksi nuorisotyön ammattilaisten palkkaukseen, jossa on haastateltavien mukaan jonkin verran kuntakohtaisia eroja.

Yhteenveto

- Seudullinen yhteistyö nähdään kunnissa tärkeänä yhteistyön muotona.
- Seudullinen nuorisopalveluyhteistyö on tähän saakka ollut luonteeltaan toiminnallista ja pienimuotoista sekä nojannut enemmän yksittäisten ihmisten välisiin kontakteihin.
- Seudulliselle nuorisopalveluyhteistyölle kaivataan yhteistä näkemystä ja tahtotilaa.
- Nuorisopalveluiden johdon ja nuorisotyöntekijöiden välisessä vuorovaikutuksessa on kehitettävää.
- Nuorisopalveluiden henkilöstön osaamista olisi hyvä kehittää seudullisena yhteistyönä.

5. Kunnallisten nuorisopalveluiden kehittämisen tulevaisuuskuvat

Tässä luvussa tarkastellaan Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden keskeisimpiä kehityskohteita sekä tulevaisuuden näkymiä. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään sähköisessä kyselyssä ja haastatteluissa tunnistettuja nuorisopalveluiden keskeisimpiä kehitystarpeita. Seuraavassa luvussa esitellään elokuussa 2021 järjestetyssä yhteistyö- ja tulevaisuustyöpajassa käsiteltyjä teemoja. Työpajaan osallistui seudun kuntien vapaa-aikajohtajia ja nuorisotyön asiantuntijoita. Ensin käsitellään työpajassa käsiteltyjä nuorisopalveluiden rakennetekijöitä sekä niihin vaikuttavia ilmiöitä ja trendejä, jonka jälkeen edetään työpajassa syntyneisiin ideoihin liittyen nuorisotyön tulevaisuuteen ja seudullisen yhteistyön mahdollisuuksiin.

5.1 Selvityksessä esille nousseet kehitystarpeet

Haastattelujen ja sähköisen kyselyn perusteella Tampereen kaupunkiseudun kuntien nuorisopalveluiden keskeisimmät kehitystarpeet liittyvät nuorten osallisuuden ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen, nuorisotyön tunnettuuden lisäämiseen, tiedonkeruun ja raportoinnin kehittämiseen sekä monialaisen ja nuorisotyön seutuyhteistyön tiivistämiseen. Lisäksi seudun kunnissa nähdään tarvetta nuorisotyön uudistumiselle ja nuorilähtöisen toiminnan kehittämiselle.

Tampereen kaupunkiseudun kuntien yksi kehittämiskohde liittyy nuorisopalveluiden resursseihin. Etenkin pienemmissä seutukunnissa toivotaan lisäresursseja tiettyjen toimintamuotojen vakinaistamiseksi ja palveluntarjonnan laajentamiseksi. Henkilöstöresursoinnin haasteena on osassa kuntia tunnistettu nuorisotyön ammattilaisten rekrytoinnin vaikeus sekä henkilöstön vaihtuvuus. Etenkin perusnuorisotyöhön on joissain kunnissa ollut vaikea saada uusia työntekijöitä. Syyksi arvellaan monia tekijöitä, kuten työaikoja sekä matalaa palkkausta, joka ei ole haastateltavien mukaan kulkenut samaa matkaa nuorisotyön ammatillistumisen ja nousseen koulutustason kanssa.

Aineistossa korostuu yhteistyön ja vuoropuhelun kehittämisen tarve. Osassa kuntia koetaan, ettei nuorisotyön kentällä työskentelevien henkilöiden ja johtoportaan välinen yhteistyö toimi tarpeeksi saumattomasti, eikä johtamisasemassa olevilla ole tarpeeksi ymmärrystä nuorisotyön kenttätyöstä. Myös monialaista yhteistyötä sekä nuorisotyön tunnettuutta tulisi lisätä. Seudulla koetaan, että nuorisotyö painottuu ennaltaehkäisevän työn sijaan liikaa korjaavaan työhön ja tulipalojen sammutteluun. Myös vanhempien ja huoltajien kanssa tehty yhteistyö nähdään yhtenä kehittämisen alueena.

Lasten ja nuorten liikkumattomuuden sekä alhaisen harrastavuuden vuoksi kaikissa kaupunkiseudun kunnissa halutaan panostaa myös liikuntapalveluiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Myös koulujen ja oppilaitosten kanssa tehtävää yhteistyötä halutaan syventää, sillä oppivelvollisuuden laajeneminen tuo mukanaan uusia tarpeita. Kunnissa ollaan huolissaan etenkin toisen asteen opiskelijoiden sekä nivelvaiheessa olevien tai koulunsa keskeyttäneiden opiskelijoiden tuen puutteesta.

Kuntien nuorten osallisuudessa ja vaikuttamismahdollisuuksissa on monia kehittämisen paikkoja. Edustuksellista nuorisovaltuustotoimintaa löytyy jokaisesta kunnasta, mutta heikommassa asemassa olevien nuorten kuuleminen on haastateltavien mukaan haasteellista tai lähes olematonta. Moni kokee, että nuorisotyöllä olisi potentiaalia tavoittaa nuoria laajemmin, mutta kunnilla ei ole siihen riittäviä välineitä. Kyselyiden ja erilaisten hankkeiden kunnianhimoisten tavoitteiden sijaan nuorisotyöltä toivotaan nuorilähtöistä toiminnansuunnittelua sekä nuorten kohtaamista heidän omissa toimintaympäristöissään. Haastateltavat korostavat myös avoimen ja matalan kynnyksen toiminnan sekä tilannekuvien luomisen merkitystä: jotta nuorille voidaan suunnitella ja tarjota juuri heidän tarpeisiinsa sopivia palveluita, on ensin selvitettävä, millaisia nuoria kunnassa asuu.

Myös koulunuorisotyössä vaikuttaa olevan monia kehittämisen paikkoja. Kouluilla työskentelevien nuoriso-ohjaajien asema näyttää vaihtelevan sekä kunta- että koulutasolla. Merkitystä vaikuttaa olevan myös sillä, onko koululla toimiva nuorisotyöntekijä nuorisopalveluiden vai koulun palkkalistoilla. Esimerkiksi valtaosa Tampereen koulujen nuoriso-ohjaajista on koulujen palkkalistoilla. Nuorisotyön agendan koetaan jäävän jossain määrin heikoksi, jos nuoriso-ohjaajaa käytetään lisäresurssina koulunkäynnin läpiviemiseksi. Useassa kunnassa pohditaankin kouluissa toteuttavan ja vapaa-ajalla toteutettavan nuorisotyön suhdetta. Valtaosa toivoo koulunuorisotyön olevan sekä—että-toimintaa, jossa nuoriso-ohjaaja toimii nuoren kanssa sekä koulupäivän sisällä että vapaa-ajan toiminnoissa. Esimerkiksi Nokialla koulunuorisotyö ja nuorisotilatoiminta on yhdistetty niin, että samat työntekijät tekevät nuorisotyötä sekä päivisin kouluilla että iltaisin nuorisotiloilla.

Eräs merkittävä haastatteluissa esiin noussut teema on nuorisotyön uudistumisen tarve. Enemmistö kunnista kokee, ettei nuoria tavoiteta yleisellä tasolla vieläkään tarpeeksi. Nuorisotyön työmuotoja, toimintaympäristöjä sekä tavoitteita halutaan kehittää nuorilähtöisemmin ja sekä seudulliset että paikalliset olosuhteet huomioiden. Osa haastateltavista koki, että kuntaorganisaatioissa toiminnan suunnittelu on edelleen liian lyhytjänteistä, eikä suunnittelussa katsota tarpeeksi pitkälle tulevaisuuteen. Myös nuorisotyön perinteisiä työmuotoja ja ajattelua haastettiin. Osa haastateltavista pohti, järjestetäänkö joitain työmuotoja pääasiassa tavan vuoksi. Ylipäätään haastateltavat kokivat, että nuorisotyössä on löydettävä uusia työmuotoja ja järjestettävä nuorten näköistä, vaikuttavaa toimintaa, joiden kautta jokainen nuori voi löytää oman tapansa tulla palvelun piiriin. Moni kokee, ettei kaikkia nuoria kuitenkaan voi, eikä ehkä ole

tarkoituksenmukaistakaan, saavuttaa, mutta tärkeintä on, että jokainen nuori ylipäätään tietää nuorisopalveluista.

Nuorisotyön uudistumisen tarve kytkeytyy myös aineistossa nousseeseen henkilöstön osaamisen kehittämisen tarpeeseen, joka on korostunut etenkin koronapandemian aikaan. Valtaosa kunnista kokee tarvitsevansa apua erityisesti digitaalisen nuorisotyön kehittämiseen. Lisäksi monessa kunnassa koetaan, että nuorten maailman ja toimintaympäristöjen sekä ympäröivän yhteiskunnan muutosten ymmärtämiseksi myös nuoruuden asiantuntijuutta tulisi kehittää. Nuoruudesta ikävaiheena tulisi osata viestiä aktiivisemmin ja positiivisemmin.

5.2 Nuorisopalveluiden tulevaisuus ja seutuyhteistyön mahdollisuudet Tampereen kaupunkiseudulla

Elokuussa 2021 järjestetyssä yhteistyö- ja tulevaisuustyöpajassa syvennyttiin kahteen teemaan: nuorisopalveluiden tulevaisuuteen sekä seutuyhteistyön mahdollisuuksiin. Työpajan ensimmäisen osuuden työpajamenetelmänä hyödynnettiin niin kutsuttua ilmiökukkasta, johon koottiin nuorisopalveluiden rakennetekijöitä sekä siihen vaikuttavia ilmiöitä ja trendejä. Työpajan toisessa osuudessa keskityttiin nuorisopalveluiden ja seutuyhteistyön tulevaisuuskuviin. Osuudessa käytettiin Sitrassa kehitettyä Tulevaisuustaajuus -työpajamenetelmää, jonka tarkoituksena on lisätä osallistujien kykyä kuvitella erilaisia tulevaisuuden näkymiä (Poussa ym. 2021).

Ensimmäisessä osuudessa työpajaan osallistuneet kuntien nuorisotyön asiantuntijat pohtivat yhdessä nuorisopalveluiden keskeisimpiä rakennetekijöitä. Lopputuloksena syntyi kuusi keskeistä tekijää: kohtaaminen ja osallisuus, nuoriso-ohjaajien tehtävien monimuotoistuminen, nuorisotyön monimuotoisuus ja matalan kynnyksen toiminta, nuorisotyön maksuttomuus, yksilö- ja ryhmätyön suhde sekä yhteis- ja verkostotyö. Seuraavaksi pohdittiin edellä mainittuihin rakennetekijöihin vaikuttavia ilmiöitä ja trendejä. Nuorisopalveluiden rakennetekijöihin vaikuttavina ilmiöinä nähtiin muun muassa digitalisaatio, sote-uudistus, nuorten hyvinvointihaasteet, polarisaatio, kuntapalveluiden muutos, moniammatillisuus, nuorten yli kuntarajojen tapahtuva liikkuminen ja kuntatalouteen liittyvät haasteet. Nuorten mielenterveys- ja päihdehaasteet, asiakaslähtöisyys, työmuotojen muutos, talouden haasteet sekä ryhmään kuulumisen tarve nähtiin tulevaisuuden nuorisopalveluihin vaikuttavina trendeinä.

Kaavio 8. Nuorisopalveluiden rakennetekijät ja niihin vaikuttavat ilmiöt ja trendit

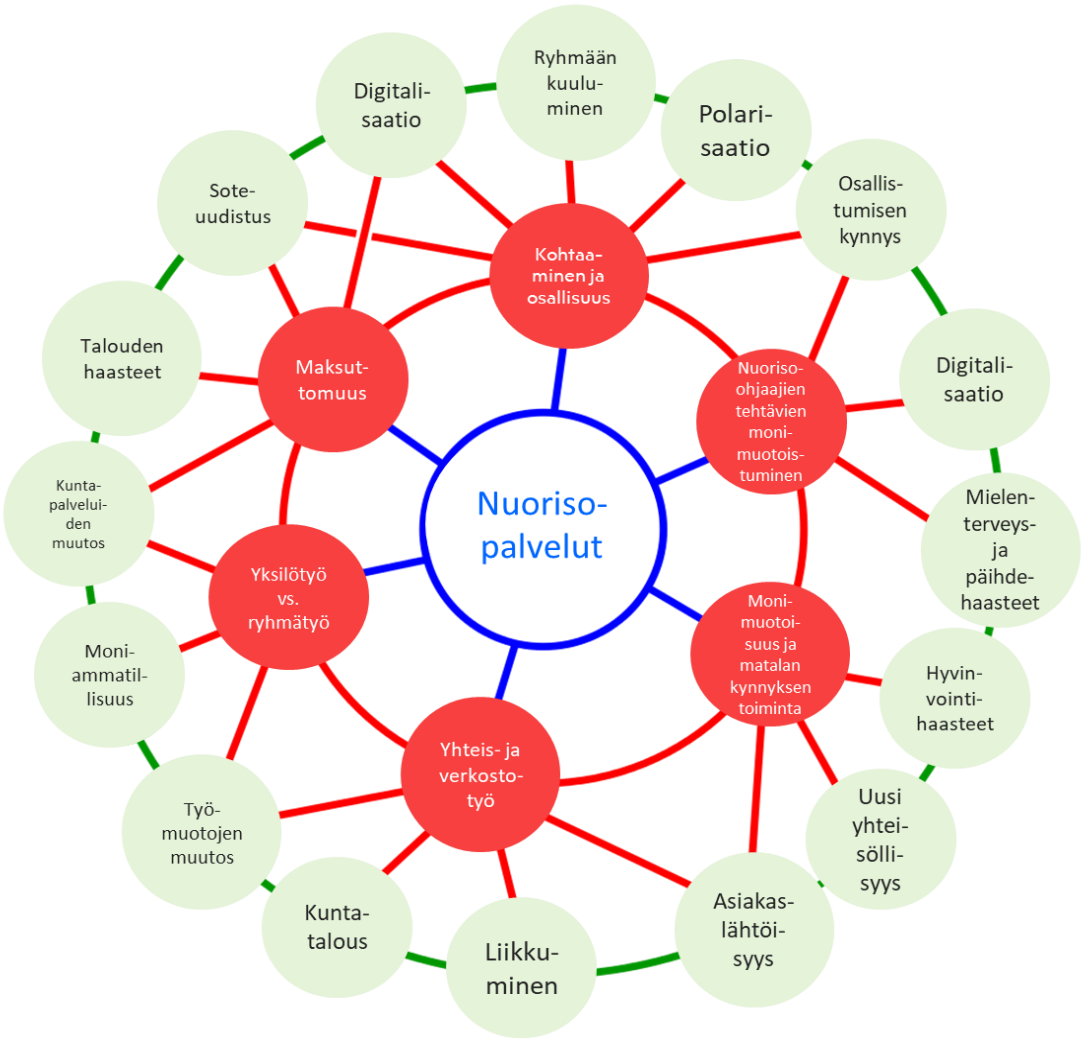

Lähde: Yhteistyö- ja tulevaisuustyöpaja 9.8.2021

Työpajan toisessa osuudessa pohdittiin tulevaisuuden nuorisotyötä ja seudullisen nuorisotyön mahdollisuuksia. Toisen osuuden tuloksia on koottu taulukkoon kuusi. Osallistujien mukaan nuorisotyön tulevaisuuden tarpeita ovat nuorisotyön tunnettuuden lisääminen, nuoriso-ohjaajien työtehtävien monipuolistuminen, vanhempien ja huoltajien osallistaminen, dokumentointi ja arviointi sekä jalkautuvan ja digitaalisen nuorisotyön kehittäminen. Keskeisiksi seudullisen yhteistyön mahdollisuuksiksi nousivat henkilöstön osaamisen jakamiseen ja kehittämiseen sekä rajattoman seudun rakentamiseen liittyvät teemat. Osallistujat kokivat, että on kuntatalouden näkökulmasta kannattavaa jakaa ja kehittää nuorisotyön osaamista vahvemmin seutuyhteistyössä. Toisaalta nuorisotyön aktiivinen ja laadukkaasti koordinoitu seutuyhteistyö koetaan tärkeäksi myös nuorten aktiivisen, yli kuntarajojen tapahtuvan, liikkumisen vuoksi.

Taulukko 6. Yhteistyö- ja tulevaisuustyöpajassa käsitellyt teemat

Tulevaisuuden nuorisotyön kehitystarpeet	Seudullisen yhteistyön mahdollisuudet
❖ Nuorisotyön tunnettuuden lisääminen ❖ Dokumentoinnin ja arvioinnin kehitys ❖ Nuoriso-ohjaajien työnkuvan monipuolistaminen ❖ Vanhempien ja huoltajien mukaan ottaminen ❖ Jalkautuvan sekä digitaalisen nuorisotyön kehittäminen	❖ Osaamisen jakaminen seudullisissa kumppanuuspöydissä ❖ Osake-toiminnan kehittäminen ❖ Rajaton seutu: nuorisotyötä tehtävä enemmän yli kuntarajojen, sillä myös nuoret liikkuvat aktiivisesti kunnasta toiseen ❖ Koordinoitu yhteistyö
Nuorisotyö vuonna 2030	**Visiolauseet**
❖ Ajasta ja paikasta riippumaton nuorisotyö ❖ Nuorisopalveluiden uudelleenmäärittely ❖ Digitaalisen nuorisotyön kasvava rooli ❖ Virtuaalinen tilatoiminta ❖ Etsivän digitaalisen nuorisotyön kehitys ❖ Nuoriso-ohjaajien työtehtävien monipuolistuminen ❖ Lisääntynyt kumppanuusyhteistyö sekä yhteistyö kuntalaisten kanssa ❖ Nuoret osallisina palveluiden ja nuorisotyön suunnittelussa sekä määrittelemisessä	❖ *Kohti nuorten näköisiä palveluita* ❖ *Yhdessä tekeminen* ❖ *Kohtaamisen merkitys* ❖ *Nuorisotyön korkea laatu*

Lähde: Yhteistyö- ja tulevaisuustyöpaja 9.8.2021

Seuraavaksi haastettiin osallistujien oletuksia nuorisotyön tulevaisuudesta. Ensin osallistujia pyydettiin määrittelemään nuorisotyön kolme keskeisintä työmuotoa. Työmuodoiksi valikoituivat nuorisotilatyö, koulunuorisotyö sekä jalkautuva nuorisotyö vapaa-ajalla. Osallistujien tuli pohtia, minkälaista nuorisotyö olisi tulevaisuudessa, jos näitä kolmea keskeisintä työmuotoa ei olisikaan mahdollista toteuttaa. Lopputuloksena syntyi ideoita tulevaisuuden nuorisotyöstä vuonna 2030. Osallistujat uskoivat, että tulevaisuudessa nuorisotyö on yhä vahvemmin ajasta ja paikasta riippumatonta työtä, jossa digitaalisen nuorisotyön, kuten virtuaalisen tilatoiminnan sekä etsivän digitaalisen nuorisotyön, merkitykset kasvavat. Kumppanuusyhteistyön sekä kuntalaisten kanssa tehtävän yhteistyön uskottiin lisääntyvän. Koska liian yksipuolisen työnkuvan on havaittu vaikuttavan kuntien nuoriso-ohjaajien työhyvinvointiin heikentävästi, myös nuoriso-ohjaajien työtehtävien toivottiin monipuolistuvan. Lisäksi työpajassa toivottiin, että

nuoret olisivat tulevaisuudessa vahvemmin mukana sekä nuorisotyön palveluiden suunnittelussa että nuorisotyön määrittelemisessä.

Lopuksi työpajassa työstettiin visiolauseita eli seudullisen nuorisopalveluyhteistyön tulevaisuuteen liittyviä toiveita ja tavoitteita. Osallistujien laatimissa visiolauseissa yhdistyi kohtaamisen, nuorisotyön laadukkuuden, yhdessä tekemisen sekä nuorten näköisen toiminnan merkitys. Työpajassa tultiin siihen lopputulokseen, että tavoitteet voidaan saavuttaa ennakointiyhteistyöllä ja henkilöstön osaamista kehittämällä sekä jakamalla osaamista yhteistyössä seudun muiden kuntien kanssa.

Yhteenveto

- Haastattelujen ja sähköisen kyselyn perusteella kuntien nuorisotyön kehitystarpeet liittyvät nuorten osallisuuden ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen, nuorisotyön tunnettuuden lisäämiseen, nuorisotyön uudistamiseen sekä seudullisen ja monialaisen yhteistyön tiivistämiseen.
- Työpajassa nuorisotyön tulevaisuuden tarpeina nähtiin heikommassa asemassa olevien nuorten tavoittaminen, vanhempien ja huoltajien osallisuuden kehittäminen, nuoriso-ohjaajien työtehtävien monipuolistuminen, dokumentoinnin ja arvioinnin kehittäminen sekä digitaalisen ja jalkautuvan nuorisotyön kehittäminen.
- Haastatteluissa korostui nuorisotyön uudistumisen tarve: työmuotoja on kehitettävä nuorilähtöisemmin sekä kuntarajattomuus (seudullinen lähestyminen) että paikalliset olosuhteet huomioiden.
- Sote-uudistus, digitalisaatio, nuorten hyvinvointihaasteet, polarisaatio sekä kuntatalouden haasteet nähdään nuorisopalveluihin vaikuttavina tulevaisuuden ilmiöinä ja trendeinä.

6. Johtopäätökset

Tässä nykytilaselvityksessä on kuvattu nuorisopalveluiden nykytilaa, keskeisimpiä kehitystarpeita sekä nuorisotyön tulevaisuudenkuvia. Lisäksi selvityksessä on selvitetty seudullisen nuorisopalveluyhteistyön tulevaisuuden kehittämisajatuksia. Tässä luvussa esitellään selvityksen keskeisimmät johtopäätökset, joiden pohjalta on laadittu seuraavan luvun kehittämisehdotukset.

Selvityksen mukaan nuorisotyön arvostus Tampereen kaupunkiseudulla on lisääntynyt, ja lasten ja nuorten asioista ollaan aiempaa kiinnostuneempia myös päättäjätasolla. Nuorisotyön työmuodot ja toimintaympäristöt ovat moninaistuneet, ja nuorisotyötä tehdään aiempaa vahvemmin perinteisten nuorisotilojen ulkopuolella. Muutokset ovat tuoneet mukanaan uudenlaisia tuen tarpeita nuorisotyön asiantuntijoille (Helin & Moisala, 2021). Koronapandemian seurauksena etenkin digitaalisen, jalkautuvan ja liikkuvan

nuorisotyön merkitys on kasvanut niin Tampereen kaupunkiseudulla kuin valtakunnallisellakin tasolla (ks. Malm 2021), ja työmuotoja halutaan ylläpitää ja kehittää myös tulevaisuudessa. Seudun kunnilla on vahva tahtotila tehdä nuorisotyötä enemmän siellä, missä nuoretkin ovat.

Seudullinen yhteistyö nähdään kunnissa tärkeänä yhteistyön muotona. Koska kaupunkiseudun nuoret liikkuvat aktiivisesti kunnasta toiseen, on tärkeää, että kunnilla on kirkas käsitys myös seudun muissa kunnissa tehtävän nuorisotyön tavoitteista ja toiminnallisista sisällöistä. Seutuyhteistyölle kaivataan yhteistä näkemystä ja tahtotilaa. Yhteistyötä tulisi kehittää strategisempaan ja vuorovaikutteisempaan suuntaan, toiminnallista kehittämistyötä unohtamatta. Sote-uudistuksen edetessä ja kuntatalouden tiukentuessa on tärkeää, että myös nuorisopalveluiden henkilöstön osaamista kehitetään ja jaetaan yli kuntarajojen. Seutukunnallisten tavoitteiden lisäksi jokaisella seudun kunnalla on tärkeä olla myös omat paikalliset nuorisotyön tavoitteensa.

Selvitysaineiston perusteella vaikuttava nuorisotyö vaatii verkostomaisuutta, nuorisotyön asiantuntijoiden aktiivista vuoropuhelua sekä tiivistä monialaista yhteistyötä niin kunnan muiden toimialojen kuin esimerkiksi koulujen ja järjestöjen kanssa. Sujuvan yhteistyön saavuttamiseksi on lisättävä nuorisotyön tunnettuutta ja vahvistettava sen roolia ulkopuolisille, jotta eri toimijat tunnistavat nuorisopalveluille kuuluvat vastuualueet. Nuorisotyön painopistettä olisi tärkeä pystyä siirtämään korjaavasta työstä takaisin ennaltaehkäisevään työhön.

Enemmistö kaupunkiseudun kunnista kokee, että nuorten kuulemista ja osallisuutta edistävää toimintaa on lisättävä, sillä nuorisotyö ei tavoita yleisellä tasolla tarpeeksi monia nuoria. Heikommassa asemassa olevien nuorten tavoittamiseen kaivataan uusia työvälineitä. Verkossa toteutettavan ohjaus- ja kohtaamistyön lisäksi myös kasvokkain ja jalkautuen tehtävälle työlle koetaan olevan jatkossakin tarvetta, jotta nuoria voidaan tavoittaa laajemmin. Uusien työmuotojen vakiinnuttaminen vaatii resurssien uudelleensuunnittelua sekä työmuotojen vaikuttavuuden arviointia.

Selvitysaineisto vahvistaa, kuinka samanlaisten, ja valtakunnallisestikin tunnistettujen, ilmiöiden ja haasteiden keskellä kunnissa painitaan kuntakoosta riippumatta. Oppivelvollisuuden laajentuminen, digitalisaatio, sote-uudistus, nuorisotyön ammattilaisten rekrytointihaasteet, nuorten liikkumattomuus ja hyvinvoinnin polarisoituminen sekä nuorten kuulemiseen ja kuntatalouteen liittyvät haasteet toistuvat lähes kaikkien kuntien vastauksissa. Seutuyhteistyön tiivistäminen ja yhteiset linjanvedot voisivat toimia yhtenä ratkaisuna näiden yhteiskunnallisten haasteiden käsittelyssä.

Selvitys osoittaa, että tulevaisuuden nuorisotyötä on vaikea toteuttaa, jos pidetään kiinni vanhasta. Tässä selvityksessä tunnistetut kehitystarpeet ja tulevaisuuden ilmiöt osoittavat, että nuorisotyötä ja seudullista nuorisopalveluyhteistyötä on uudistettava. Nuorisotyötä ja nuorisopalveluita ei tulisi rakentaa lainsäädännön tai hallinnon tulokulmasta, vaan

työmuotoja ja toimintaa olisi hyvä toteuttaa entistäkin nuorilähtöisemmin ja avointa, matalan kynnyksen toimintaa kehittämällä. Seudun kuntien on tunnettava oman kuntansa nuoret ja heidän tarpeensa. Systemaattisella tiedonkeruulla ja raportoinnilla on mahdollista saada tietoa nuorten toimintaympäristöistä ja hyvinvoinnista. Tulevaisuudessa on tarvetta kysyä myös kaupunkiseudun nuorilta itseltään, kuinka he kokevat nuorisotyön palvelut.

Nuorisotyöllä on merkittävä asema Tampereen kaupunkiseudun nuorten arjen toiminnallisten sisältöjen ja hyvinvointikokemusten rakentumisessa. Selvityksen perusteella seudun kunnissa koetaan tärkeänä, että nuorisotyö on tulevaisuudessakin maksutonta ja avointa toimintaa, jossa nuorten kohtaaminen, verkostomaisuus sekä nuorten tarpeiden mukaiset ja laadukkaat palvelut ovat toiminnan keskiössä. Tulevaisuuden nuorisotyön sisältöjä pohdittaessa on tärkeä ymmärtää, ettei nuorisotyön tarkoituksena ole vain kohdata tulevaisuutta, vaan se on omalla toiminnallaan myös mukana luomassa ja rakentamassa sitä (Malm 2021, 102). Nuorisotyöhön ja nuoriin panostaminen on tulevaisuustyötä (Kokkonen & Syrjä 2017, 72–73). Vaikka nuorisotyön toiminnassa ja seutuyhteistyössä on monia kehittämisen paikkoja, seudun kunnilla on vahva tahtotila nuorisotyön ja sen seutuyhteistyön kehittämiselle.

7. Kehittämisehdotukset

1. **Kunnan nuorisopalvelut kaipaavat uudelleenmäärittelyä**
    - Nuorisopalvelukokonaisuutta ei tulisi rakentaa lainsäädännön ja hallinnon tulokulmasta, vaan suunnittelua tulisi lähestyä nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta.
    - Työmuotoja ja toimintaa olisi hyvä toteuttaa entistä nuorilähtöisemmin ja avointa, matalan kynnyksen toimintaa kehittämällä.
    - Nuorisotyön arviointia tulisi kehittää, jotta olisi mahdollista selvittää eri työmuotojen vaikutuksia nuorten hyvinvointiin.
    - Koulussa ja nuoren vapaa-ajalla toteuttavan nuorisotyön suhdetta tulisi selkeyttää.

---

2. **Nuorisopalveluiden henkilöstön osaamista tulisi kehittää seudullisena yhteistyönä**
    - Digitaalisen nuorisotyön osaamista tulisi kehittää.
    - Nuorisotyön esihenkilöiden osaamista tulisi vahvistaa, jotta esihenkilötyöllä voidaan tulevaisuudessa vastata paremmin toimintaympäristöissä tapahtuviin muutoksiin.
    - Nuorisopalveluiden henkilöstön täydennyskoulutus tulisi saattaa osaksi seudullista osaamisen kehittämistä.
    - Nuorisotyön osaamisen kehittäminen vaatii lisäksi vertaistukea ja vuorovaikutusta yli kuntarajojen.

---

3. **Seutuyhteistyön kehittäminen edellyttää yhteistä tahtotilaa ja tavoitteita**
    - Yhteistyötä tulee kehittää strategisempaan suuntaan toiminnallista kehittämistyötä unohtamatta.
    - Seutuyhteistyöllä tulee olla yhteinen tahtotila ja toimijat tulee sitouttaa työskentelemään sitä kohti.
    - Seudullisen yhteistyön kehittämisessä tulisi jatkossa varmistaa tiiviimpi vuoropuhelu nuorisopalveluista vastaavan johdon ja nuorisotyön asiantuntijoiden välillä.
    - Systemaattista tiedonkeruuta ja raportointia tulee kehittää, jotta saadaan yhteismitallista tietoa nuorten toimintaympäristöistä, hyvinvoinnista sekä nuorisotyön vaikutuksista.
    - Seudullisessa yhteistyössä olisi mahdollista keskittyä kehittämään nuorten osallisuutta lisäävää toimintakulttuuria ja menetelmiä.

Lähdeluettelo

Ahonen-Walker, Mari & Kalliomaa, Johanna & Lauha, Heikki (2019) Kunnallinen nuorisotyö nyt ja tulevaisuudessa. Kuntamarkkinat 11.9.2019.

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI & Xamkin Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia (2021) Selvitys koronakriisin vaikutuksista nuorisotoimialaan. Tulosten esittely 17.6.2021.

Finlex (2016) Nuorisolaki (1285/2016) https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285

Finlex (2015) Kuntalaki (410/2015) https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410

Finlex (1999) Perustuslaki (731/1999) https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki

Haapala, Anu (2012) Tulevaisuuskuvat nuorisotyössä. Teoksessa Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 128. Helsinki: Hakapaino Oy.

Helin, Essi & Moisala, Marja (2021) Nuorisotyön ympäristöt muutoksessa – miten reagoimme? Verke.

Kalliomaa, Johanna & Ahonen-Walker, Mari (2019) Kunnallinen nuorisotyö Suomessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Kiilakoski, Tomi & Kinnunen, Viljami & Djupsund, Ronnie (2015) Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 169. Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/106142/978-952-456-203-4.pdf?sequence=1

Kokkonen, Jarmo & Syrjä, Sirpa (2017) Nuorisotyöhön panostaminen on tulevaisuustyötä. Teoksessa Allianssi: Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2017. www.alli.fi/sites/default/files/2018-05/knt17_netti_korjattu.pdf.

Malm, Karla (2021) ”Parempi vaihtoehto kuin 80-luvun Suomi”? Nuorisotyön tekijät, paikat ja ympäristöt vuonna 2030. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2021a) Harrastamisen Suomen malli laajenee uusiin kouluihin syksyllä – Avustukset lukuvuodelle 2021–2022 myönnetty. https://minedu.fi/-

/harrastamisen-suomen-malli-laajenee-uusiin-kouluihin-syksylla-avustukset-lukuvuodelle-2021-2022-myonnetty Viitattu 21.7.2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2021b) Nuorisoasioihin liittyvät linjaukset ja kehittäminen. https://minedu.fi/nuoriso/linjaukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2021c) Nuorisotyön valtion rahoitus. https://minedu.fi/nuoriso/rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2021d) Sitouttava kouluyhteisötyö. https://minedu.fi/sitouttava-kouluyhteisotyo

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2020) Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020—2023: Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. Helsinki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2015) Nuorisolain uudistaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:16. Helsinki.

Poussa, Liisa & Lähdemäki-Pekkinen, Jenna & Ikäheimo, Hannu-Pekka & Dufva, Mikko (2021) Tulevaisuustaajuus – Käsikirja työpajan vetäjälle. Työpajamenetelmä toisenlaisten tulevaisuuksien rakentamiseen. Sitran selvityksiä 173. Sitra.

Puusa, Anu (2020) Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus.

Sisäministeriö (2019) Ankkuritoiminnan käsikirja. Moniammatillinen yhteistyö nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:16.

Tampereen kaupunki (2021) Masseista mahiksia. https://www.tampere.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/nuorten-tampere/jarjesta/masseista-mahiksia

Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelma 2013—2016. https://docplayer.fi/1164115-Tampereen-kaupunkiseudun-nuorisotyoohjelma-2013-2016-kangasala-lempaala-nokia-orivesi-pirkkala-tampere-vesilahti-ylojarvi.html

Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelma 2017—2020. https://docplayer.fi/48283840-Tampereen-kaupunkiseudun-nuorisotyoohjelma-kangasala-lempaala-nokia-orivesi-pirkkala-tampere-vesilahti-ylojarvi.html

Tilastokeskus (2021) Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan alueittain, 1972–2020. Väestörakenne. PX-Web-tietokanta.

Vuorimäki, Tiina (2021) Tampere Suomen ylivoimainen ykkönen muuttovoitossa alkuvuonna – pääkaupunkiseudun vetovoima romahtanut: ”Se on tosi iso muutos”. Aamulehti 4.5.2021.

Välimäki, Jussi & Lehrbäck, Minna (2020) Väestökatsaus: Joulukuu 2020. Tampereen kaupunkiseutu.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Seudullinen kysely nuorisopalveluiden nykytilasta

Taustatiedot

- Nimi:
- Tehtävänimike:
- Puhelinnumero:
- Sähköpostiosoite:
- Kunta:

Nuorisotyön hallinnollinen organisoituminen

- Mihin nuorisopalvelut hallinnollisesti sijoittuvat kuntaorganisaatiossanne?
- Kunnan nuorisoasioista vastaava luottamuselin:
  - Sivistyslautakunta
  - Hyvinvointilautakunta
  - Vapaa-aikalautakunta
  - Muu, mikä?
- Alle 29-vuotiaiden nuorten lukumäärä kunnassanne vuosina 2019 ja 2020

Nuorisopalveluiden resurssit

Ilmoita seuraavissa nuorisopalveluiden tehtävissä työskentelevien henkilöiden lukumäärä (henkilötyövuosina, HTV)

- Nuorisopalvelujohtaja tai -päällikkö (esimiestason tekijät) (HTV)
- Nuorisotyön suunnittelija tai koordinaattori (HTV)
- Nuorisopalveluissa työskentelevä hallintohenkilöstö (HTV)
- Nuoriso-ohjaaja tai vastaava (HTV)
- Erityisnuorisotyöntekijä tai vastaava (HTV)
- Etsivä nuorisotyöntekijä tai vastaava (HTV)
- Projekti- tai hanketyöntekijä (HTV)
- Nuorisotyön koko henkilöstö (HTV) yhteensä

Nuorisopalveluiden rahoitus vuosina 2020 ja 2021

- Nuorisopalveluiden yhteenlasketut nettokäyttömenot (v. 2020)

- Nettokäyttömenot asukasta kohden (v. 2020)
- Nettokäyttömenot jokaista alle 29-vuotiasta nuorta kohden (v. 2020)
- Nuorisopalveluiden yhteenlasketut nettokäyttömenot (v. 2021)
- Nettokäyttömenot asukasta kohden (v. 2021)
- Nettokäyttömenot jokaista alle 29-vuotiasta nuorta kohden (v. 2021)
- Mikä on näkemyksenne kunnan nuorisotyön rahoituksen tulevaisuudesta?
- Uskotko, että nuorisopalveluiden rahoitus tulevina vuosina…
    - pysyy samalla tasolla
    - vähenee
    - lisääntyy
    - en osaa sanoa

Nuorisopalveluiden tilat

- Millaisia tiloja nuorisopalveluilla on käytössään?
    - Nuorisotila
    - Erilliset toimisto- tai hallintotilat
    - Muu
- Jos valitsit vaihtoehdon muu, kuvaile minkälaisia muita tiloja on käytettävissä
- Nuorisotilojen lukumäärä:
- Mikä ikäryhmä painottuu nuorisopalveluiden järjestämisessä?

Nuorisotyön työmuodot

Valitse seuraavista vaihtoehdoista ne nuorisotyön työmuodot, joita kunnassanne toteutetaan.

- Yhteisöllinen nuorisotyö
    - Nuorisotalotoiminta tai muut nuorille avoimet tilat
    - Avoin pienryhmä- ja kerhotoiminta
    - Digitaalinen nuorisotyö
    - Nuorille järjestetyt koulutukset ja tiedotustilaisuudet
    - Kansainvälinen nuorisotyö
    - Leiri- ja retkitoiminta
    - Kulttuurinen nuorisotyö
    - Muu

- Kohdennettu ja erityisnuorisotyö
    - Etsivä nuorisotyö
    - Jalkautuva/liikkuva nuorisotyö
    - Ohjaamo-toiminta
    - Nuorten työpajatoiminta
    - Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö

  - Pienryhmätoiminta
  - Monikulttuurinen nuorisotyö
  - Sateenkaarinuorisotyö
  - Yksilönohjaus
  - Muu

- Koulunuorisotyö
  - Nuorisotyö alakouluissa
  - Nuorisotyö yläkouluissa
  - Nuorisotyö peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheessa
  - Nuorisotyö toisen asteen oppilaitoksissa
  - Muu

- Osallisuustoiminta ja yhteiskunnallinen nuorisotyö
  - Nuorisojärjestöjen tukipalvelut
  - Avustustoiminta
  - Muu kuin avustustoiminta
  - Vapaiden nuorten toimijaryhmien tukipalvelut (ei rekisteröidyt nuorisoryhmät)
  - Nuorisovaltuustotoiminta
  - Lasten parlamentti
  - Muu

- Onko nuorisovaltuustolla tai jollain toisella nuorten vaikuttajafoorumilla puhe- ja läsnäolo-oikeutta vapaa-aika, sivistys- tai muissa lautakunnissa?
- Kuvaile, minkälaista yhteistyötä edellä kuvatut nuorten vaikuttajafoorumit tekevät päätöksentekijöiden kanssa.
- Miten etsivä nuorisotyö on organisoitunut kunnassanne?

Verkosto- ja seudullinen yhteistyö

- Minkälaisten toimijoiden kanssa kunnassanne tehdään nuorisotyön saralla yhteistyötä? *Esim. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, evankelisluterilainen seurakunta, nuorisoyhdistykset…*

- Tehdäänkö verkostoyhteistyötä vakituisten kumppanien kanssa vai onko yhteistyö satunnaisempaa?
  - Yhteistyötä tehdään vakituisten yhteistyökumppaneiden kanssa
  - Yhteistyötä tehdään satunnaisten eri yhteistyökumppaneiden kanssa
  - Muu

- Millaista seudullinen yhteistyö voisi olla tulevaisuudessa?

Sote-uudistus

- Miten uskotte, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus vaikuttaa nuorisotyön palveluihin?

Korona-aika

- Miten koette koronapandemian vaikuttaneen kuntanne nuorten hyvinvointiin?
- Onko kunnassanne post-korona suunnitelmaa, ja jos on, käsittääkö se toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi?

Liite 2. Nuorisopalveluiden nykytilaselvityksen haastateltavat

Asta Engström, vapaa-aikajohtaja, Nokian kaupunki
Hanna Savikko-Koskela, nuorisopalvelupäällikkö, Nokian kaupunki
Jukka Etu-Seppälä, nuorisopalvelujohtaja, Tampereen kaupunki
Lauri Savisaari, sivistyspalveluiden johtaja, Tampereen kaupunki
Marjaana Rosenqvist, nuorisotiimin vetäjä, Kangasalan kaupunki
Marke Vornanen, vapaa-aikajohtaja, Kangasalan kaupunki
Matti Hursti, sivistysjohtaja, Ylöjärven kaupunki
Minna-Liisa Vallin, vapaa-aikajohtaja, Ylöjärven kaupunki
Nina Lehtinen, sivistysjohtaja, Lempäälän kunta
Olli Alamäki, hyvinvointikoordinaattori, Vesilahden kunta
Riikka Kärkkäinen, nuorisopalvelupäällikkö, Ylöjärven kaupunki
Roope Marski, liikuntapäällikkö, Oriveden kaupunki
Sanna Piispanen, nuorisokoordinaattori, Pirkkalan kunta
Tero Saatsi, vapaa-aikapäällikkö, Pirkkalan kunta
Tia Valden, yhteisöpalvelupäällikkö, Lempäälän kunta

Liite 3. Haastattelukysymykset sivistysjohtajille

1. Kerro lyhyesti: kuka olet ja mitä teet?
2. Mikä on nuorisotyön asema kunnallisena peruspalveluna tällä hetkellä? Entä tulevaisuudessa?
3. Nykyinen nuorisolaki antaa kunnille paljon mahdollisuuksia. Miten näet sen vaikuttavan (esim. nuorisotyön palveluihin ja toimintaan) tulevaisuudessa?
4. Onko näköpiirissä ajatusta siitä, että nuorisotyötä organisoitaisiin jollain uudella tavalla tulevaisuudessa? (Esim. ostamalla enemmän palveluita kolmannelta osapuolelta)
5. Laki velvoittaa monialaiseen yhteistyöhön kunnassa. Miten koet sen sujuvan? Minkälaista vuoropuhelu eri toimijoiden välillä on?
6. Miten nuorisotyön seutuyhteistyö toimii tällä hetkellä? Miten kehittäisit sitä?
7. Tulisiko seudullisen yhteistyön olla strategisempaa vai toiminnallisempaa?
8. Onko kunnassanne post-koronasuunnitelmaa, ja jos on, käsittääkö se toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi?
9. Onko vielä jotain, mitä haluaisit sanoa aiheeseen liittyen?

Liite 4. Haastattelukysymykset vapaa-aika- ja nuorisopalveluista vastaavalle johdolle ja esihenkilöille

1. Kerro lyhyesti: kuka olet ja mitä teet työksesi?
2. Mikä on nuorisotyön asema kunnallisena peruspalveluna tällä hetkellä?
3. Kuvaile tarkemmin nuorisotyötä teidän kunnassanne: Keskeiset tavoitteet? Minkälaiset toiminta- ja työmuodot siinä painottuvat?
4. Mihin nuorisopalveluiden resurssit painottuvat tällä hetkellä?
5. Mikä on nuorisotyön asema kunnan päätöksenteossa tällä hetkellä?
6. Monialainen yhteistyö: mitä ajatuksia siitä herää, miten koet sen sujuvan kunnassanne?
    - Minkälaista vuoropuhelu eri toimijoiden välillä on?
    - Mikä yhteistyön alue on strategisessa mielessä sellainen, jota kannattaisi kehittää?
7. Miten nuorisotyön nykyiset työmuodot vastaavat nuorten hyvinvoinnin haasteisiin? Onko toiminta sellaista, jota nuoret tarvitsevat tänä päivänä?
8. Miten koet nuorten vaikuttamistoiminnan ja osallisuuden? Miten se kunnassanne aidosti toimii?
9. Mitkä näet nuorisotyön keskeisimpinä haasteina/ongelmina? / Onko palveluiden järjestämisessä jotain haasteita, joita haluaisit kuvata?
10. Miten nuorisotyön seutuyhteistyö mielestäsi toimii tällä hetkellä?
    - Miten kehittäisit sitä?
    - Millaista se voisi parhaimmillaan konkreettisesti olla?

11. Mikä on kunnallisen nuorisotyön asema tulevaisuudessa?
12. Mihin keskeisiin haasteisiin nuorisotyöllä pitäisi pystyä tulevaisuudessa vastaamaan? Minkälaista toiminnan tulisi olla tulevaisuudessa?
13. Onko vielä jotain, mitä haluaisit sanoa aiheeseen liittyen?

Liite 5. Haastattelukysymykset nuorisokoordinaattoreille ja nuorisotiimin vetäjille

1. Kerro lyhyesti: kuka olet ja mitä teet työksesi?
2. Mikä on nuorisotyön asema kunnallisena peruspalveluna tällä hetkellä?
3. Kerro nuorisotyöstä kunnassanne:
    - Keskeiset tavoitteet? Minkälaiset työmuodot ja toiminnat siinä painottuvat?
    - Mikä ikäryhmä painottuu nuorisopalveluiden järjestämisessä?
    - Ostatteko jotain nuorisopalveluita ostopalveluna?
4. Miten koronapandemia on vaikuttanut kuntasi nuorten hyvinvointiin? Entä nuorisotyön palveluihin?
5. Miten nuorisotyön nykyiset työmuodot vastaavat nuorten hyvinvoinnin haasteisiin? Onko toiminta sellaista, jota nuoret tarvitsevat tänä päivänä?
6. Miten koet nuorten vaikuttamistoiminnan ja osallisuuden kunnassanne? Millä tavoin nuorten kuulemista ja osallistamista toteutetaan käytännössä?
7. Monialainen yhteistyö:
    - Miten koet monialaisen yhteistyön nuorisotyön näkökulmasta?
    - Minkälaisten toimijoiden kanssa kunnassanne tehdään nuorisotyön saralla yhteistyötä?
    - Mikä yhteistyön alue on sellainen, jota kannattaisi kehittää?
8. Mitkä näet nuorisotyön keskeisimpinä haasteina? / Onko palveluiden järjestämisessä jotain ongelmia tai keskeisiä haasteita, joita haluaisit kuvata?
9. Millainen työilmapiiri ja dynamiikka nuorisopalveluissa vallitsee?
10. Miten nuorisotyön seutuyhteistyö mielestäsi toimii tällä hetkellä? Kehitysehdotuksia?
    - Millaista se voisi parhaimmillaan konkreettisesti olla?
11. Tulevaisuus:
    - Miten näet nuorisopalvelut kunnallisena toimintana tulevaisuudessa?
    - Minkälaista tekemisen tulisi olla tulevaisuudessa?
    - Miten näet yhteistyön muiden toimijoiden kanssa tulevaisuudessa?
12. Onko vielä jotain, mitä haluaisit sanoa aiheeseen liittyen?